

**„Między Prosną a Wartą”
– Lokalna Grupa Działania**

**Lokalna Strategia Rozwoju
na lata 2023-2027**

PROJEKT

Wieruszów, maj 2023

Wersja nr 1

województwo
śródzkie

Dofinansowane przez
Unię Europejską

Spis treści

Rozdział I Charakterystyka partnerstwa lokalnego	str. 3
Rozdział II Charakterystyka obszaru i ludności objętej wdrażaniem LSR	str. 6
Rozdział III Partycypacyjny charakter LSR	str. 13
Rozdział IV Analiza potrzeb i potencjału LSR	str. 27
Rozdział V Spójność, komplementarność i synergia	str. 32
Rozdział VI Cele i wskaźniki	str. 36
Rozdział VII Sposób wyboru i oceny operacji oraz sposób ustanawiania kryteriów wyboru ...	str. 41
Rozdział VIII Plan działania	str. 46
Rozdział IX Plan finansowy LSR	str. 47
Rozdział X Monitoring i ewaluacja	str. 48
Wykaz wykorzystanej literatury	str. 50
Załączniki do LSR.....	str. 51

Rozdział I

Charakterystyka partnerstwa lokalnego

Nazwa: „Między Prosną a Wartą” – Lokalna Grupa Działania

Adres: ul. Rynek 1-7, 98-400 Wieruszów

Forma prawna: Stowarzyszenie

Data wpisu do KRS: 05.01.2005r.

Numer KRS: 0000224016

Stowarzyszenie "Między Prosną a Wartą" - Lokalna Grupa Działania, powstało z przekształcenia istniejącego wcześniej stowarzyszenia "Forum Inicjatyw Ziemi Wieruszowskiej". Pierwotne stowarzyszenie zostało zarejestrowane w Krajowym Rejestrze Sądowym 5 stycznia 2005r. Stowarzyszenie skupiało w swoich szeregach przede wszystkim ludzi młodych, posiadających wyższe wykształcenie i wykazujących się dużym potencjałem intelektualnym pozostających jednak bez pracy. Za swe główne cele organizacja przyjęła szeroko pojęte działania na rzecz osób bezrobotnych, działania na rzecz promocji zatrudnienia i aktywizacji zawodowej, wspieranie rozwoju przedsiębiorczości i inicjatyw lokalnych. Od początku swego istnienia stowarzyszenie aktywnie uczestniczyło w życiu społecznym Powiatu Wieruszowskiego. 20 kwietnia 2006 r. powstało stowarzyszenie "Między Prosną a Wartą" - LGD.

Głównym celem działania stowarzyszenia był rozwój obszarów wiejskich, a w szczególności organizowanie i finansowanie przedsięwzięć o charakterze informacyjnym lub szkoleniowym, imprez kulturalnych. W latach 2007 – 2008 Stowarzyszenie realizowało projekt "Rozwój obszarów wiejskich obszaru "Między Prosną a Wartą" w ramach Pilotażowego Programu Leader+, którego podstawą była Zintegrowana Strategia Rozwoju Obszarów Wiejskich (ZSROW). Obszar objęty tą strategią obejmował 9 gmin (Bolesławiec, Czastary, Galewice, Klonowa, Lututów, Łubnice, Sokolniki, Wieruszów i Złoczew). W tym okresie pomimo braku formalnego członkostwa podmiotów gospodarczych i jednostek samorządu terytorialnego w LGD, istniało już partnerstwo skupiające podmioty: społeczny, gospodarczy i publiczny.

Następnym etapem w rozwoju partnerstwa był udział stowarzyszenia w inicjatywie LEADER w ramach Osi 4 PROW 2007-2013. W celu dostosowania stowarzyszenia do nowych wymagań w 2008 r. Walne Zebranie przyjęło w skład członków 8 gmin: Bolesławiec, Czastary, Galewice, Klonowa, Lututów, Łubnice, Sokolniki, Wieruszów. Powołano również organ o charakterze decyzyjnym – Radę, w której skład weszli przedstawiciele gmin oraz partnerzy gospodarczy i społeczni. LGD jako partnerstwo trójsektorowe weszła w nowy okres, który charakteryzował się umocnieniem relacji wewnątrz partnerstwa oraz większą świadomością siły wspólnego oddziaływania na rozwój lokalny. Obecnie LGD wdraża podejście RLKS w ramach PROW 2014-2020.

Obecnie partnerstwo jest na nowym etapie wykorzystując dotychczasowe doświadczenie na rzecz działań w ramach PROW 2014-2020. Doświadczenie to było bardzo istotne w trakcie konsultacji społecznych w ramach przygotowania nowej strategii, w szczególności podczas identyfikacji problemów i formułowania celów. Zebrany podczas konsultacji materiał wymagał uporządkowania i analizy, zadanie to zostało wykonane przez grupę roboczą w dużej mierze w oparciu o nabyte doświadczenie.

Na potencjał LGD składają się: kompetencje poszczególnych osób, relacje pomiędzy nimi, sieć wzajemnego zaufania, zdolność do podejmowania wspólnych działań, a także znaczenie LGD w lokalnym środowisku. Bardzo ważna jest wiarygodność LGD jako podmiotu rzetelnego, który potrafi skutecznie wykorzystywać publiczne pieniądze. Jest to jedno z nielicznych miejsc, gdzie każdy może zgłosić swój pomysł na przedsięwzięcie i otrzymać realne finansowe wsparcie. LGD jest istotnym podmiotem wpływającym na rozwój obszaru, w szczególności w obszarze inicjowania przedsięwzięć aktywizujących lokalną społeczność.

Członkami stowarzyszenia „Między Prosną a Wartą” – Lokalna Grupa Działania są osoby prawne – gminy i organizacje pozarządowe, przedstawiciele sektora gospodarczego oraz mieszkańcy. Obszar LGD jest reprezentowany przez 80 przedstawicieli, którzy reprezentują sektory: publiczny, społeczny, gospodarczy. Dzięki temu została zapewniona reprezentacja różnych grup. Zaangażowanie społeczne poprzez członkostwo w LGD oraz aktywny udział w pracy przy przygotowaniu nowej LSR wskazuje, że wszystkie podmioty będą uczestniczyć we wdrażaniu nowej strategii co pozwoli na osiągnięcie sukcesu jej wdrożenia.

Z pośród podmiotów działających na obszarze LGD wybrano 8 grup interesariuszy, które są szczególnie zainteresowane działaniami podejmowanymi w ramach wdrażania LSR. Są to tzw. grupy interesów. Grupami interesów są:

- podmioty sektora publicznego,
- podmioty sektora społecznego,
- podmioty sektora gospodarczego,
- ochotnicze straże pożarne,
- rolnicy,
- stowarzyszenia na rzecz rozwoju miejscowości,
- sołtysi,
- seniorzy (osoby, które ukończyły 60 rok życia).

Organem decyzyjnym stowarzyszenia jest Rada, w której skład wchodzi przedstawiciele wszystkich w/w grup interesów, przy czym na poziomie podejmowania decyzji ani grupa interesów sektora publicznego ani żadna inna grupa interesów nie będzie kontrolować procesu podejmowania decyzji.

Decyzje dotyczące działalności LGD podejmowane są przez różne organy władzy: Walne Zgromadzenie Członków, Komisję Rewizyjną, Zarząd i Radę. Organy te działają na podstawie statutu i regulaminów.

Istotną funkcję w koordynowaniu zadań związanych z realizacją strategii, a także z bieżącą działalnością stowarzyszenia pełni biuro LGD. Pracownicy biura mają wieloletnie doświadczenie we wdrażaniu lokalnych strategii rozwoju.

Tab. 1 Dokumenty wewnętrzne regulujące zasady działania LGD

Lp.	Rodzaj dokumentu	Główne regulowane kwestie
1.	Statut Stowarzyszenia „Między Prosną a Wartą” – Lokalna Grupa Działania	określa jego nazwę, teren działania i jego siedzibę, cele i sposoby ich realizacji, sposób nabywania i utraty członkostwa, przyczyny utraty członkostwa oraz prawa i obowiązki członków, władze stowarzyszenia, tryb dokonywania ich wyboru, uzupełniania składu oraz ich kompetencje, sposób reprezentowania stowarzyszenia oraz zaciągania zobowiązań majątkowych, a także warunki ważności jego uchwał, sposób uzyskiwania środków finansowych oraz ustanawiania składek członkowskich, zasady dokonywania zmian statutu oraz sposób rozwiązywania się stowarzyszenia.
2.	Regulamin Walnego Zgromadzenia Członków	określa zasady wyboru przewodniczącego i sekretarza zebrania, szczegółowe zasady przebiegu posiedzeń, zasady przyjmowania i odwoływania członków, zasady dotyczące głosowania i podejmowania uchwał, uprawnienia i zadania Przewodniczącego Walnego Zebrania Członków, zasady zwoływania Nadzwyczajnego Walnego Zebrania, oraz zasady protokołowania posiedzeń .
3.	Regulamin Rady	określa zasady zwoływania i organizacji jej posiedzeń w tym sposób informowania członków Rady o posiedzeniach, zasady dostarczania porządku obrad i materiałów na posiedzenia. Regulamin określa szczegółowe zasady wykluczenia członka organu z oceny operacji (tj. przyczyny i procedurę wykluczenia). Regulamin określa także zasady protokołowania posiedzeń organu.
4.	Regulamin biura LGD	określa organizację biura, utworzone w nim stanowiska, uprawnienia i obowiązki pracownika i pracodawcy, uprawnienia osób funkcyjnych, przepisy porządkowe.

Istotną cechą partnerstwa jako instytucji istotna jest jej inkluzywność rozumiana jako gotowość na poszerzenie partnerstwa (przyjmowanie nowych członków do LGD), **kadencyjność władz LGD** oraz otwartość na szeroko pojętą współpracę.

W LGD istnieją instrumenty umożliwiające kolegialne podejmowanie decyzji. Są to posiedzenia członków w ramach Walnego Zgromadzenia Członków, Posiedzenia Rady. Posiedzenia tych gremiów odbywają się regularnie.

Formy komunikacji stosowane w LGD są przyjazne dla odbiorców. Funkcjonuje na bieżąco aktualizowana strona internetowa, wykorzystywane są lokalne media. LGD wykorzystuje również kanały komunikacyjne gmin i ich jednostek organizacyjnych (np. GOK-i, biblioteki). Istotną rolę w tym zakresie pełni biuro LGD, które stanowi ważny punkt informacyjny. Pracownicy biura są dostępni w trakcie jego pracy i udzielają informacji bezpośrednio, telefonicznie, mailowo. Opracowany został *Plan komunikacji z lokalną społecznością (zał. nr 7 do wniosku o wybór LSR)* opisujący szczegółowo m. in. metody komunikacyjne stosowane przez LGD.

LGD stosuje i nadal będzie stosować zachęty do zgłaszania pomysłów i inicjatyw. Będą to artykuły i spoty zawierające informacje o korzyściach możliwych do osiągnięcia z realizacji przedsięwzięć wspieranych w ramach LEADER-a. Będą to również przykłady zrealizowanych operacji („dobre praktyki”). W tym zakresie wykorzystane zostaną również metody komunikacji opisane w *Planie komunikacji*. LGD będzie również otwarte na pomysły i inicjatywy dotyczące funkcjonowania LGD.

Rozdział II

Charakterystyka obszaru i ludności objętej wdrażaniem LSR

Opis obszaru planowanego do objęcia LSR

Obszar objęty działaniem Lokalnej Grupy Działania „Między Prosną a Wartą” (zwany obszarem „Między Prosną a Wartą”) planowany do objęcia LSR leży na południowo – zachodnich krańcach województwa łódzkiego. Graniczy z innymi gminami w powiecie sieradzkim, a także z powiatem wieluńskim, z powiatami: kępińskim i ostrzeszowskim w województwie wielkopolskim oraz kluczborskim i oleskim w województwie opolskim. Obszar ten obejmuje osiem gmin.

Tab. 2 Podstawowe dane o obszarze LGD

L.p.	Nazwa gminy	Powierzchnia km ²	Liczba mieszkańców wg faktycznego miejsca zamieszkania	Rodzaj gminy	Powiat
1	Bolesławiec	64	3 997	wiejska	wieruszowski
2	Czastary	63	3 914	wiejska	wieruszowski
3	Galewice	136	6 159	wiejska	wieruszowski
4	Klonowa	95	2 797	wiejska	sieradzki
5	Lututów	76	4 620	miejsko-wiejska	wieruszowski
6	Łubnice	61	3 954	wiejska	wieruszowski
7	Sokolniki	80	5 021	wiejska	wieruszowski
8	Wieruszów	97	14 230	miejsko-wiejska	wieruszowski
Razem		672	44 692		

Stan na 31.12.2020 r. Źródło <http://stat.gov.pl>

Ryc. 1 Usytuowanie obszaru „Między Prosną a Wartą” na tle mapy powiatów województwa łódzkiego (Opracowanie własne z wykorzystaniem mapki województwa łódzkiego)

Na obszarze LGD zamieszkują:

- 10 164 osoby w wieku 60 i więcej lat, co stanowi 22,74% ogółu mieszkańców obszaru
- 12 056 osób w wieku do 25 lat, co stanowi 26,98% ogółu mieszkańców obszaru.

Stan na 31.12.2020 r. Źródło <http://stat.gov.pl>

Grupy osób wymagające specjalnego traktowania

Na obszarze objętym LSR zdefiniowano następujące grupy osób, które ze względu na swoją sytuację społeczną wymagają specjalnego traktowania:

- osoby z niepełnosprawnościami,
- opiekunowie osób z niepełnosprawnościami,
- seniorzy, tj. obywatele, którzy ukończyli 60 rok życia,
- osoby młode (do ukończenia 25 roku życia).

Dwie pierwsze grupy należą do grup zdefiniowanych w Planie Strategicznym Wspólnej Polityki Rolnej (PS WPR) jako grupy w niekorzystnej sytuacji. Pozostałe dwie zostały wskazane jako grupy wymagające wsparcia podobnego jak grupy w niekorzystnej sytuacji.

Spójność obszaru objętego LSR

Obszar „Między Prosną a Wartą” planowany do objęcia Lokalną Strategią Rozwoju jest spójny przestrzennie i znajduje się w jednym obrysie. Granica obszaru „Między Prosną a Wartą” przebiega wzdłuż granic administracyjnych gmin. Powierzchnia obszaru „Między Prosną a Wartą” wynosi 672 km kwadratowych.

Opis kryterium wyboru LSR 5.1 Zagrożenie trwałą marginalizacją na obszarze LSR

Wg. dokumentu pn. „Zaktualizowana lista gmin zagrożonych trwałą marginalizacją, programowanie 2021-2027” gmina na obszarze LSR, która zagrożona jest trwałą marginalizacją jest Klonowa. Zatem na obszarze LSR znajduje się **jedna** gmina zagrożona trwałą marginalizacją.

Liczba punktów za spełnienie kryterium 5.1 – 1pkt.

Całość obszaru leży na terenie Niziny Południowo-Wielkopolskiej, stanowi równinę morenową. Ukształtowanie terenu na całości obszaru jest typowe dla równiny morenowej, czyli lekko pofałdowana powierzchnia terenu (wysokość terenu zawiera się w granicach 150-190 m n.p.m., najwyższe wzniesienie – 202 m n.p.m.). Charakterystyczny jest duży udział terenów rolniczych, zwłaszcza pól uprawnych i występowanie lasów. Jedynym urozmaiceniem krajobrazu jest dolina rzeki Prosną, płynącej przez obszar LSR oraz stanowiącej częściowo granicę pomiędzy Gminami Wieruszów i Galewice. Proсна jest również na pewnych odcinkach granicą obszaru „Między Prosną a Wartą” (co obrazuje Ryc. 2).

Ryc. 2 Obszar „Między Prosną a Wartą” planowany do objęcia LSR z wyszczególnieniem gmin członkowskich oraz powiatów ościennych (Opracowanie własne)

Klimat na obszarze „Między Prosną a Wartą” należy do łagodniejszych w Polsce, charakteryzuje się korzystnymi warunkami bioklimatycznymi, odpowiednimi do uprawiania różnych form wypoczynku i rekreacji, w szczególności agroturystyki. Dodatkowo korzystnym uwarunkowaniem jest występowanie znacznych powierzchni leśnych. Lesistość obszaru jest zróżnicowana (przeciętnie ok. 27%).

Na całym obszarze występują te same gatunki flory i fauny, typowe dla terenów nizinnych o średnim i dużym zalesieniu. Wyjątkiem jest wąski pas przybrzeżny Proсны, gdzie występują w niewielkiej liczbie przedstawiciele specyficznych gatunków roślin i ptactwa.

Brak jest dużego zróżnicowania w zakresie jakości gleb. Na zdecydowanej większości obszaru dominują gleby V i VI klasy bonitacji. Przeważają gleby pseudobielicowe i brunatne. Stosunkowo najlepsze gleby występują w gminach Łubnice i Lututów – III i IV klasa bonitacji. Sytuacja taka powoduje, że gospodarowanie na tak słabych glebach, w połączeniu z małym arealem i brakiem specjalizacji nie daje możliwości uzyskania satysfakcjonujących dochodów z działalności rolniczej.

Obszar objęty LSR pozbawiony jest bogactw mineralnych. Na niewielką skalę wydobywany jest piasek i żwir.

Na sferę gospodarczą obszaru objętego LSR ma wpływ fakt, że w latach 70 XX wieku powstał tu zakład płyt wiórowych, który zatrudniał pracowników z bardzo wielu okolicznych miejscowości. W oparciu o produkcję tego zakładu powstawały początkowo drobne, a później większe przedsiębiorstwa branży meblowej. Obecnie główne gałęzie przemysłu to przemysł drzewny i meblowy oraz rolno-przetwórczy. W obu tych branżach działa wiele przedsiębiorstw o różnej wielkości i mocach przerobowych – od małych rodzinnych zakładów zatrudniających po kilkanaście osób do dużych zakładów z załogami po kilkaset osób.

Obszar LSR charakteryzuje dobrze rozwinięta sieć osadnicza, jednak nie ma tu dużych miast. Dominuje osadnictwo skupione w formie wsi o niedużej (poniżej 1500) liczbie mieszkańców. Są tu dwa miasta: Wieruszów liczący niepełna 10 tys. Mieszkańców oraz Lututów liczący ok. 2 tys. mieszkańców.

Na obszarze „Między Prosną a Wartą” istnieje dobrze ukształtowana sieć dróg, jednak w wielu przypadkach problemem jest zły stan ich nawierzchni. Ważnym szlakiem komunikacyjnym spajającym cały obszar jest przebiegająca z zachodu na wschód dawna droga krajowa nr 8 oraz biegnąca z południa na północ droga krajowa nr 14. Sprawia to, że skomunikowanie wszystkich gmin pomiędzy sobą oraz z siedzibą LGD jest dobre.

Bardzo dobre połączenie z dużymi ośrodkami miejskimi, tj. Łodzią (ok. 130 km) i Wrocławiem (ok. 100 km) zapewnia droga szybkiego ruchu S8. Na obszarze „Między Prosną a Wartą” znajdują się dwa węzły: na zachodzie „Wieruszów” i na wschodzie „Wieluń”. Szczególnie istotne jest bardzo dobre połączenie drogowe ze stolicą województwa łódzkiego.

Szczególne znaczenie dla obszaru LSR mają obszary chronione. Wpływają na atrakcyjność przyrodniczą i krajobrazową, stanowią atrakcję dla osób odwiedzających ten obszar.

Formy ochrony przyrody występujące na obszarze LSR:

1. **Rezerwat przyrody „Ryś”** – leży w pobliżu wsi Siedliska i Ryś (**Gmina Sokolniki**). Powstał w 1977 roku. Jego powierzchnia wynosi 54,10 ha. Ochronie podlega tu stary las bukowy. Tutejsze buki osiągają wiek do 150 lat, wysokość do 28 metrów i grubość do 40 cm. Rosną tu również niemal wszystkie rodzime gatunki drzew: dąb, olcha, jesion i świerk oraz blisko 200 gatunków roślin zielnych. W najniższej położonych częściach rezerwatu, na czarnych ziemiach wytworzonych z piasków gliniastych rośnie las wilgotny, głównie świerkowo – olchowy, a w wyższych partiach, na glebach brunatnych bory: świeży, świeży mieszany i mieszany. W rezerwacie „Ryś” występuje co najmniej kilka gatunków roślin chronionych. Rezerwat, jak również otaczające go kompleksy leśne są doskonałym siedliskiem wielu gatunków zwierząt.

Akt prawa dotyczący formy ochrony przyrody - Zarządzeniem Ministra Leśnictwa i Przemysłu Drzewnego z 21 lipca 1977 roku w sprawie uznania za rezerwaty przyrody (Monitor Polski z 1977 r. Nr 19, poz. 107).

2. **Rezerwat przyrody „Długosz Królewski”** – Rezerwat florystyczny „Długosz Królewski w Węglewicach” leży w pobliżu Węglewic (**Gmina Galewice**). Powstał w 1965 roku. Jego powierzchnia wynosi 3,26 ha. Rezerwat leży w kompleksie leśnym należącym do Lasów Państwowych (Leśnictwo Foluszczyki, Nadleśnictwo Przedborów). Rezerwat utworzono dla ochrony największej i najokazalszej polskiej paproci – długosza królewskiego (*Osmunda regalis* L.). Cechą charakterystyczną gatunku są jasnozielone, pierzaste liście osadzone na długich ogonkach, osiągające do 2 m długości i 40 cm szerokości. Długosz królewski jest rośliną objętą w Polsce ścisłą ochroną gatunkową i został wpisany do tzw. Czerwonej Księgi, w kategorii roślin zagrożonych wyginięciem. Jest jedynym w Europie, żyjącym przedstawicielem rodziny długoszowatych. Liczne kopalne gatunki z tej rodziny znane są tylko ze skamieniałości w skałach karbońskich, pochodzących sprzed około 300 milionów lat.

Akt prawa dotyczący formy ochrony przyrody - Zarządzenie Ministra Leśnictwa i Przemysłu Drzewnego z dnia 23 października 1965 r. w sprawie uznania za rezerwat przyrody (Monitor Polski z 1965 r. Nr 64, poz. 358).

3. **Obszar Natura 2000 „Torfowiska nad Prosną”** (PLH100037) – położony w granicach Obszaru Chronionego Krajobrazu Dolina Rzeki Prosną w gminach **Galewice i Wieruszów**, powiecie wieruszowskim, przy południowo-zachodniej granicy województwa łódzkiego. Zajmuje powierzchnię 93,16 ha. Obszar Natura 2000 „Torfowiska nad Prosną” stanowi kompleks łąkowo-torfowiskowy. Torfowiska przejściowe i trzęsawiska (7140) zajmują około 10 % powierzchni terenu. Zlokalizowane są one w części południowo-wschodniej omawianego terenu. Poziom wody na torfowisku jest wysoki (w sezonie wegetacyjnym 2011 - zalane). Centralna część torfowiska jest ostoją chronionych, rzadkich i zagrożonych gatunków roślin. Najcenniejszym gatunkiem rośliny występującym na badanym terenie jest lipiennik. Jego populacja szacowana jest na około 300 osobników.

Akt prawa dotyczący formy ochrony przyrody - Decyzja wykonawcza Komisji z dnia 7 listopada 2013 r. w sprawie przyjęcia siódmego zaktualizowanego wykazu terenów mających znaczenie dla Wspólnoty składających się na kontynentalny region biogeograficzny (Dziennik Urzędowy Unii Europejskiej L 350 str. 287).

4. **Obszar chronionego krajobrazu "Dolina Prosną"** - ustanowiony Rozporządzeniem Wojewody Kaliskiego. Obszar o całkowitej powierzchni 14 540 ha położony jest na terenie gmin: **Bolesławiec, Galewice, Klonowa, Lututów, Łubnice, Sokolniki, Wieruszów** oraz innych gmin nie należących do naszej LGD. Wyróżniający się krajobrazem o zróżnicowanych ekosystemach, wartościowe ze względu na możliwość zaspokajania potrzeb związanych z turystyką i wypoczynkiem lub pełniona funkcja korytarzy ekologicznych

Akt prawa dotyczący formy ochrony przyrody - Rozporządzenie Nr 65 Wojewody Kaliskiego z dnia 20 grudnia 1996 r. w sprawie ustalenia obszaru chronionego krajobrazu "Dolina rzeki Prosną" na terenie województwa kaliskiego i zasad korzystania z tego obszaru (Dz. Urz. Woj. Kaliskiego z dnia 27 stycznia 1997 r. Nr 1, poz. 1).

5. **„Brąszewicki Obszar Chronionego Krajobrazu”** - obejmuje tereny chronione ze względu na wyróżniający się krajobraz o zróżnicowanych ekosystemach, wartościowe ze względu na możliwość zaspokajania potrzeb związanych z turystyką i wypoczynkiem, a także pełnioną funkcję korytarzy ekologicznych. Obszar ten obejmuje teren ze zwartymi kompleksami leśnymi położony w zlewni rzeki Prosną. Na obszarze tym grunty nadleśnictwa zajmują 7214,69 ha, czyli stanowią 50,79% jego powierzchni. Obszar o całkowitej powierzchni 14 204 ha położony jest w powiecie sieradzkim, na terenie gminy **Klonowa** oraz gmin: Błaszki, Brąszewice, Brzeźnio i Wróblew nie należących do naszej LGD.

Akt prawa dotyczący formy ochrony przyrody - Rozporządzenie Wojewody Sieradzkiego z dnia 31 lipca 1998 r. w sprawie wyznaczenia obszarów chronionego krajobrazu oraz uznania za zespoły przyrodniczo-krajobrazowe (Dz. Urz. Woj. Sieradzkiego Dz. Urz. z 1998 r. Nr 20, poz. 115).

6. **Zespół przyrodniczo-krajobrazowy „Park zabytkowy w miejscowości Sokolniki”** - park z 2 połowy XVIII w. o powierzchni 3,96 ha, barokowy układ geometryczny. Zespół obejmuje teren Parku graniczący od zachodu ze starą częścią parku od stulecia, stanowiący otoczenie letniej rezydencji. Drzewostan parku tworzył wówczas bogata kolekcja dendrologiczna.
7. **41 Pomników przyrody** – m.in. aleja 96 dębów czerwonych, lipy drobnolistne, okazałe dęby szypułkowe, lipa srebrzysta, platany kalifornijskie, wiązy szypułkowe, lipy szerokolistne, sosna czarna, grupa drzew wielogatunkowa, olcha czarna, „Dąb Wolności”, klony zwyczajne, cisy pospolite, buki zwyczajne. Na terenie gmin: Czastary, Galewice, Klonowa, Lututów, Sokolniki i Wieruszów.

8. **Użytki ekologiczne – 10,64 ha, głównie bagna.**

Opis kryterium wyboru LSR 5.8 – Formy ochrony przyrody: Zgodnie z opisem wyżej w **87,50 %** gmin obszaru LSR występuje przynajmniej jedna z następujących form ochrony przyrody: park narodowy lub jego otulina, park krajobrazowy lub jego otulina, rezerwat przyrody lub jego otulina, obszar chronionego Krajobrazu, obszar Natura 2000.) Pełne potwierdzenie <http://geoserwis.gdos.gov.pl/mapy/>. Obszary te znajdują się na terenach 7 z 8 gmin tj. gmin: Bolesławiec, Galewice, Klonowa, Lututów, Łubnice, Sokolniki i Wieruszów.

Liczba punktów za spełnienie kryterium 5.8 – 4 pkt.

Tab. 3 Opis kryterium wyboru LSR 5.2 – Bezrobocie na obszarze LSR

Gmina	Bezrobotni rejestrowani (rok 2020)		Liczba ludności w wieku produkcyjnym (rok 2020)
	liczba	udział %	
Klonowa	49	2,85%	1 717
Bolesławiec	85	3,39%	2 508
Czastary	89	3,61%	2 463
Galewice	143	3,62%	3 952
Lututów	99	3,44%	2 882
Łubnice	72	2,83%	2 541
Sokolniki	107	3,38%	3 163
Wieruszów	359	4,03%	8 907
SUMA	1 003	3,57%	28 133
województwo łódzkie	67 812	4,63%	1 465 527
kraj	1 046 432	4,41%	23 687 195
Liczba punktów za spełnienie kryterium 5.2			<u>2,90 pkt</u>

Źródło: Główny Urząd Statystyczny, Bank Danych Lokalnych, opracowanie własne.

Udział liczby bezrobotnych zarejestrowanych na obszarze LSR w liczbie ludności w wieku produkcyjnym na obszarze LSR według stanu na koniec 2020 r. jest na poziomie niższym niż w skali województwa i kraju.

Dochody budżetów gmin należy do niskich. Oto wskaźnik G w poszczególnych gminach objętych LSR.

Tab. 4 Opis kryterium wyboru LSR 5.3 – Dochód podatkowy na obszarze LSR

Gmina	Wskaźnik G na rok 2020 podstawowych dochodów podatkowych na 1 mieszkańca gminy przyjęty do obliczenia subwencji wyrównawczej na 2020 r.
Klonowa	1 078,65
Bolesławiec	1 033,47
Czastary	886,76
Galewice	1 094,29
Lututów	1 033,88
Łubnice	1 300,37
Sokolniki	1 153,69
Wieruszów	2 273,13
Średnia arytmetyczna wskaźnika G gmin objętych obszarem LSR	1 231,78
Liczba punktów za spełnienie kryterium 5.3	
<u>3,04 pkt</u>	

Źródło: Główny Urząd Statystyczny, Bank Danych Lokalnych, opracowanie własne.

Średnia arytmetyczna wskaźnika G gmin objętych obszarem LSR na poziomie 1 231,78 to wynik poniżej wskaźnika G dla kraju – 1 956,15. Należy zauważyć, że tylko w Gminie Wieruszów wartość wskaźnika jest wyższa niż wysokość wskaźnika dla kraju. Wartość wskaźnika w pozostałych gminach jest dużo poniżej wskaźnika dla kraju.

Tab. 5 Opis kryterium wyboru LSR 5.4 – Środowiskowa pomoc społeczna na obszarze LSR

Gmina	Osoby korzystające ze środowiskowej pomocy społecznej		Liczba mieszkańców na obszarze LSR (rok 2020)
	liczba	udział %	
Klonowa	132	5%	2 797
Bolesławiec	115	3%	3 997
Czastary	236	6%	3 914
Galewice	237	4%	6 159
Lututów	223	5%	4 620
Łubnice	176	4%	3 954
Sokolniki	239	5%	5 021
Wieruszów	542	4%	14 230
SUMA	1 900	4%	44 692
województwo łódzkie	97 437	4%	2 415 816
Liczba punktów za spełnienie kryterium 5.4			<u>3,88 pkt</u>

Źródło: Główny Urząd Statystyczny, Bank Danych Lokalnych, opracowanie własne.

Jak można zauważyć procentowy udział osób korzystających z pomocy społecznej utrzymuje się na poziomie średniej wojewódzkiej.

W strukturze wieku ludności można wyróżnić trzy podstawowe kategorie, które są istotne z punktu widzenia rynku pracy i zasobów siły roboczej:

- ludność w wieku przedprodukcyjnym, tj. w wieku od 0 do 17 lat,
- ludność w wieku produkcyjnym, w tym: kobiety od 18 do 59 lat, a mężczyźni od 15 do 64 lat,
- ludność w wieku poprodukcyjnym, w tym: kobiety od 60 lat i więcej, a mężczyźni od 65 lat i więcej.

Tab. 6 Opis kryterium wyboru LSR 5.5 – Ludność w wieku nieprodukcyjnym na obszarze LSR

Gmina	Ludność w wieku: (rok 2020)						Liczba mieszkańców na obszarze LSR (rok 2020)
	przedprodukcyjnym		produkcyjnym		poprodukcyjnym		
	liczba	udział %	liczba	udział %	liczba	udział %	
Klonowa	575	21%	1 635	58%	587	21%	2 797
Bolesła-	708	18%	2 410	60%	879	22%	3 997
Czastary	763	20%	2 351	60%	800	20%	3 914
Galewice	1 232	20%	3 755	61%	1 172	19%	6 159
Lututów	927	20%	2 732	59%	961	21%	4 620
Łubnice	714	18%	2 398	61%	842	21%	3 954
Sokolniki	972	19%	3 016	60%	1 033	21%	5 021
Wieruszów	2 672	19%	8 470	59%	3 088	22%	14 230
SUMA	8 563	19%	26 767	60%	9 362	21%	44 692
województwo łódz-	415 752	17%	1 401 390	58%	598 674	25%	2 415 816
Liczba punktów za spełnienie kryterium 5.5							<u>3,82 pkt</u>

Źródło: Główny Urząd Statystyczny, Bank Danych Lokalnych, opracowanie własne.

Dane pokazują, że ilość osób w wieku poprodukcyjnym na całym obszarze jest znacząca (stanowi ok 21 % mieszkańców). Udział ten będzie się zwiększał przez osoby będące jeszcze dzisiaj w wieku produkcyjnym. Widoczna jest natomiast mała ilość osób w wieku przedprodukcyjnym (19 %).

Dodatkowo, w latach 2020 - 2021 zanotowano dużą umieralność ludzi z powodu wirusa SARS – Covid 19, przy jednoczesnym spadku ilości porodów. Ujemny przyrost naturalny jest zatem jednym z głównych problemów obszaru w wymiarze społecznym i gospodarczym. Problem dotyczy ogólnie całej Polski.

Tab. 6 Opis kryterium wyboru LSR 5.6 - Migracje na obszarze LSR

Gmina	Migracje wewnętrzne i zagraniczne			Liczba mieszkańców na obszarze LSR (rok 2020)
	Zameldowania 2020 (liczba)	Wymeldowania 2020 (liczba)	Saldo migracji (zameldowania - wymeldowania)	
Klonowa	38	33	5	2 797
Bolesławiec	66	43	23	3 997
Czastary	61	42	19	3 914
Galewice	36	54	-18	6 159
Lututów	42	48	-6	4 620
Łubnice	13	21	-8	3 954
Sokolniki	77	41	36	5 021
Wieruszów	112	150	-38	14 230
SUMA	445	432	13	44 692
Liczba punktów za spełnienie kryterium 5.6				<u>3,95 pkt</u>

Źródło: Główny Urząd Statystyczny, Bank Danych Lokalnych, opracowanie własne.

Dodatknie saldo migracji w badanym roku. Jest to zmian w stosunku do roku poprzedniego 2019, w którym saldo migracji było ujemne. Zauważalny jest również trend do chętnego osiedlania się ludności poza miastami.

Tab. 7 Opis kryterium wyboru LSR 5.7 – Przedsiębiorczość na obszarze LSR

Gmina	Liczba przedsiębiorstwa zatrudniające mniej niż 50 pracowników (rok 2020)	Liczba mieszkańców na obszarze LSR (rok 2020)
Klonowa	176	2 797
Bolesławiec	360	3 997
Czastary	320	3 914
Galewice	494	6 159
Lututów	392	4 620
Łubnice	337	3 954
Sokolniki	412	5 021
Wieruszów	1 695	14 230
SUMA	4 186	44 692
Liczba punktów za spełnienie kryterium 5.7		<u>2,67 pkt</u>

Źródło: Główny Urząd Statystyczny, Bank Danych Lokalnych, opracowanie własne.

Rozdział III

Partycypacyjny charakter LSR

Partycypacyjny charakter Lokalnej Strategii Rozwoju jest jej kluczową cechą, w myśl założeń rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność będzie on gwarantował rozwój instytucji społeczeństwa obywatelskiego i kapitału społecznego. W dokumencie Ministerstwa Infrastruktury i Rozwoju „Zasady realizacji instrumentu Rozwój lokalny kierowany przez społeczność w Polsce” czytamy, że „RLKS powinno wykształcać w społecznościach i lokalnych samorządach umiejętności porozumiewania się, wyrażania swoich opinii, ale także współodpowiedzialności za swój własny rozwój. Ta zdolność byłaby w istocie jednym z najważniejszych, długofalowych rezultatów RLKS”.

III.1 Metody angażowania społeczności lokalnej w przygotowanie LSR, z określeniem grup docelowych, do których metody te były skierowane.

Na każdym etapie prac nad Lokalną Strategią Rozwoju obszaru „Między Prosną a Wartą” zastosowano szereg działań aktywizujących i zachęcających przedstawicieli sektora społecznego, gospodarczego, publicznego oraz mieszkańców do przyłączenia się do prac nad opracowywanym dokumentem. Zastosowane metody włączenia społeczności lokalnej do budowy strategii zostały przygotowane po uprzedniej analizie społeczności lokalnej pod względem jej składu, rozpoznania głównych aktorów oraz doboru właściwych technik komunikacyjnych.

Tab.8 Wykorzystane partycypacyjne metody konsultacji na kluczowych etapach prac nad opracowaniem LSR.

L.P.	Wykorzystana partycypacyjna metoda konsultacji	Kluczowy etap prac nad LSR:					Grupa docelowa
		Definiowanie potrzeb	Określanie celów i ustalanie ich hierarchii	Poszukiwanie rozwiązań	Formułowanie wskaźników	Identyfikacja grup docelowych	
1.	<i>Tradycyjne badanie ankietowe</i>	X	X	X	-	X	Wszyscy mieszkańcy, w tym przedstawiciele zdiagnozowanych na terenie LGD grup osób w niekorzystnej sytuacji, seniorów i ludzi młodych Liderzy społeczności lokalnej,
2.	<i>Internetowe badania ankietowe prowadzone metodą CAWI (realizowane przez LGD oraz firmę zewnętrzną)</i>	X	X	X	-	X	
3.	<i>Baza pomysłów do LSR</i>	X	X	X	X	X	
4.	<i>Konsultacje społeczne w formie 8 warsztatów</i>	X	X	X	X	X	
5.	<i>„Elitarne” warsztaty strategiczne</i>	X	X	X	X	X	
6.	<i>Otwarte spotkania konsultacyjne</i>	X	X	X	X	X	
7.	<i>Punkt konsultacyjny w biurze LGD</i>	X	X	X	X	X	
8.	<i>Konsultacje online</i>	X	X	X	X	X	

Źródło: Opracowanie własne

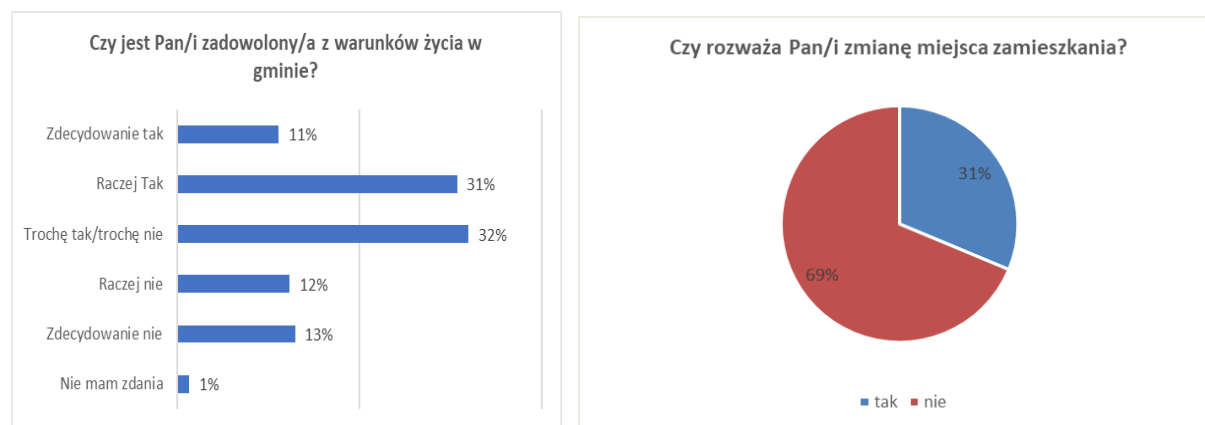
Umożliwiono mieszkańcom wpływanie na kształt rodzącej się strategii na kilka sposobów z wykorzystaniem niżej wymienionych metod angażowania społeczności lokalnej:

1. Powołano Zespół projektowy ds. opracowania LSR – w czerwcu 2022 r. utworzono 6-osobowy zespół zajmujący się sprawami organizacyjnymi, związanymi z budowaniem strategii. Zespół projektowy pozyskiwał dane m.in. do opracowania wstępnej diagnozy obszaru z Powiatowych Urzędów Pracy, Ośrodków Pomocy Rodzinie czy GUS-u itp. Punktem wyjścia do przygotowania LSR było przygotowanie przez zespół projektowy: wstępnej diagnozy obszaru, wstępnej analizy SWOT oraz listy negatywnych zjawisk - problemów występujących na obszarze LGD. Wszystkie zapisy wypracowane przez zespół projektowy na tym etapie zostały poddane szczegółowej analizie, ocenie pod kątem ich aktualności w nowym okresie programowania, na dalszych etapach pracy nad strategią. W skład zespołu projektowego wchodzi pracownicy biura LGD oraz przedstawiciele Zarządu. Dodatkowo, należy wskazać, że osoby te są również mieszkańcami gmin wchodzących w skład obszaru LGD, posiadającymi jednak wyjątkową wiedzę z zakresu rozwoju obszarów wiejskich popartą wieloletnim doświadczeniem we wdrażaniu inicjatywy LEADER. Nasze stowarzyszenie jako jedno z nielicznych obecnie funkcjonujących na terenie województwa łódzkiego LGD zrealizowało projekt pt. "Rozwój obszarów wiejskich obszaru "Między Prosną a Wartą" w ramach Schematu II działania 2.7."Pilotażowy Program Leader+". Należy podkreślić, że LSR na lata 2023 -2027 nie została przygotowana przez podmiot zewnętrzny, lecz przez osoby znające bardzo dobrze założenia interwencji LEADER, specyfikę obszaru oraz oczekiwania mieszkańców, nie tylko na przestrzeni kilku ostatnich miesięcy, lecz kilkunastu lat. Większość członków zarządu oraz pracowników LGD uczestniczyło w realizacji "Pilotażowego Programu Leader+". Oczywiście wnioski z konsultacji przeprowadzonych w okresie przygotowania dokumentu są najistotniejsze, niemniej jednak bez analizy obszaru prowadzonej sukcesywnie przez lata byłyby one niepełne.

2. Zlecenie zewnętrznej firmie Omikron Mariusz Wachowicz przeprowadzenia diagnozy sytuacji lokalnej w postaci badania ankietowego - Na podstawie umowy nr 3/07/2022 z dnia 20 lipca 2022 r. firma zewnętrzna przygotowała raport końcowy prezentujący wyniki badania, w formie elektronicznej (edytowalnej i nieedytowalnej). Raport został opracowany na podstawie wyników ankiety kwestionariuszowej przeprowadzonej metodą CAWI wśród 250 respondentów. Pozyskanie opinii reprezentatywnej grupy mieszkańców, nie było możliwe w ramach zasobów, którymi dysponuje LGD, dlatego opracowano procedurę zbliżoną do takiej, która pozwoli na identyfikację podglądów i opinii mieszkańców poszczególnych gmin wchodzących w skład Partnerstwa.

Linki do ankiet zostały rozesłane do gmin będących członkami naszego LGD z prośbą o wstawienie linku na stronę internetową gminy. Dzięki temu zabiegowi pozyskane zostały dane z poszczególnych gmin odpowiadających obszarowi LSR.

Najważniejsze wnioski z przeprowadzonego badania prezentują wykresy poniżej.

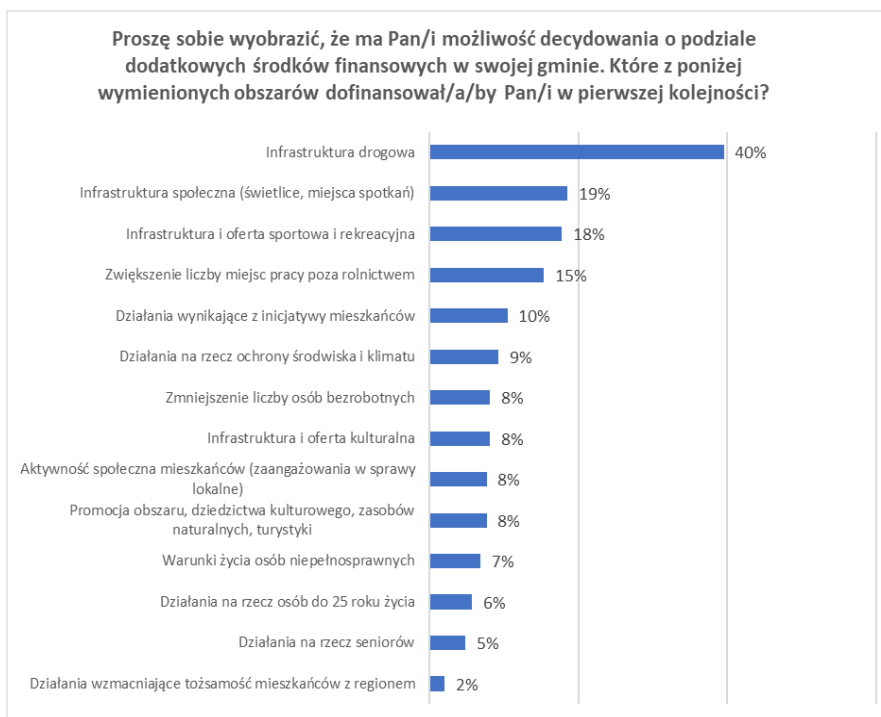

Źródło: Źródło raport końcowy z badań ankietowych oraz danych GUS opracowany przez zewnętrzną firmę.

Niemal połowa, 42% badanych, jest zadowolonych z obecnych warunków życia w gminach obszaru „Między Prosną a Wartą”. Odmiennego zdania jest 25% ankietowanych (odpowiedzi “raczej nie” i “zdecydowanie nie”). Duża grupa osób, aż 36%, trochę jest, a trochę nie jest zadowolona z warunków życia w gminie.

Z powyższego diagramu kołowego wynika, że 31% mieszkańców rozważa zmianę miejsca zamieszkania. Głównym powodem takiego stanu rzeczy jest brak perspektyw zawodowych (13% odpowiedzi), a w dalszej kolejności - utrudniony dostęp do instytucji kultury oraz placówek opieki nad dziećmi.

Najistotniejsze wnioski pod kątem opracowywania nowej lokalnej strategii rozwoju prezentuje wykres poniżej.

Źródło: Raport końcowy z badań ankietowych oraz danych GUS opracowany przez zewnętrzną firmę.

Na tym etapie pracy nad LSR, gdyby mieszkańcy mieli możliwość decydowania o dystrybucji dodatkowych środków finansowych, w pierwszej kolejności przeznaczyliby je na infrastrukturę drogową (40% wskazań). Oczywiście wniosek ten nie znalazł bezpośredniego odzwierciedlenia w naszej strategii, gdyż zakres ten został wykluczony ze wsparcia w ramach PS WPR. Według ankietowanych dofinansowania potrzebuje również infrastruktura społeczna (19%) oraz infrastruktura i oferta sportowa i rekreacyjna (18%). Badani przeznaczyliby także środki na zwiększenie liczby miejsc pracy poza rolnictwem (15%). Działania na rzecz osób do 25 roku życia i seniorów oraz te wzmacniające tożsamość mieszkańców z regionem to obszary, które badani dofinansowaliby w ostatniej kolejności (poniżej 6% wskazań).

3. Przeprowadzono konsultacje społeczne w formie 8 warsztatów - otwarte spotkania z mieszkańcami odbyły się na terenie każdej gminy. W celu umożliwienia uczestnictwa wszystkich osób w konsultacjach społecznych wykorzystane zostały kanały informacji zapewniające szerokie upublicznienie informacji o spotkaniach (ogłoszenia prasowe, informacja w radio, informacje na stronach internetowych, a także telefonicznie i metodą bezpośrednich kontaktów przez członków i pracowników LGD). Dzięki kolejnym zadaniom (burza mózgów, hierarchizacja, narzędzia diagnostyczne w formie tabeli, ankiet) udało się zebrać szereg informacji niezbędnych do opracowania kolejnych części LSR. Konsultacje były przeprowadzone w ten sposób, aby każda osoba z terenu LGD mogła wziąć w nich udział, dlatego odbywały się w każdej gminie, w różne dni tygodnia.

Tab.10 Harmonogram przeprowadzonych spotkań konsultacyjnych w formie warsztatów.

Gmina	Data i godzina spotkania	Miejsce spotkania	Liczba uczestników
Bolesławiec	03.10.2022 r. godz. 10:00	Gminne Centrum Kultury w Bolesławcu	9
Czastary	04.10.2022 r. godz. 10:00	Budynek Urzędu Gminy Czastary	12
Galewice	05.10.2022 r. godz. 10:00	Budynek Urzędu Gminy Galewice	10
Klonowa	06.10.2022 r. godz. 10:00	Budynek Urzędu Gminy Klonowa	6
Lututów	10.10.2022 r. godz. 10:00	Budynek Urzędu Miejskiego w Lututów	8
Łubnice	11.10.2022 r. godz. 10:00	Budynek Urzędu Gminy Łubnice	7
Sokolniki	12.10.2022 r. godz. 10:00	Budynek Urzędu Gminy Sokolniki	9
Wieruszów	13.10.2022 r. godz. 10:00	Budynek Urzędu Miejskiego w Wieruszowie	13

Źródło: Opracowanie własne

Podczas warsztatów przeprowadzono również kolejne dwa tradycyjne badania ankietowe ich uczestników, które okazały się być niezwykle wydajnym źródłem informacji m.in. o atutach i słabościach naszego obszaru oraz potrzebach mieszkańców obszaru objętego tworzoną LSR. W badaniach tych wzięło udział 51 uczestników warsztatów.

Wyniki badania w zakresie atutów i słabych stron naszego obszaru prezentuje tabela poniżej. Czynniki, które nie zostały jednoznacznie sklasyfikowane przez mieszkańców jako atuty lub słabości naszego obszaru zostały pominięte. W wyniku analizy pozyskanych danych z przeprowadzonych konsultacji w tabeli zaprezentowane zostały najistotniejsze wnioski z badania tj. czynniki w przypadku atutów, które uzyskały wynik (średnia z udzielonych odpowiedzi) powyżej 1,25 pkt, a w przypadku słabości uzyskały wynik poniżej (- 0,50) pkt. Czynniki zostały uszeregowane w kolejności od najistotniejszych.

Tab. 9 Atuty i słabości obszaru "Między Prosną a Wartą" zdefiniowane przez uczestników konsultacji społecznych w formie 8 warsztatów.

Atuty obszaru „Między Prosną a Wartą”	Średnia arytmetyczna uzyskanego wyniku
Bliskość trasy szybkiego ruchu	3,00
Położenie geograficzne w centrum Polski	1,96
Doświadczenie LGD	1,82
Walory krajobrazowe i przyrodnicze (m.in. obszary chronione, dolina rzeki Prosnys,	1,78
Koncentracja przemysłu przetwórstwa drewna i przemysłu meblowego	1,57
Rozwój cywilizacji, Internetu, telefonii	1,51
Współpraca pomiędzy samorządem oraz innymi instytucjami a organizacjami pozarządowymi	1,28
Miejsca pracy głównie w przemyśle meblowym	1,26
Słabości obszaru „Między Prosną a Wartą”	Średnia arytmetyczna uzyskanego wyniku
System połączeń komunikacji zbiorowej wewnątrz obszaru	- 0,94
Położenie na obrzeżach Województwa Łódzkiego (daleko od stolicy Województwa – Łodzi)	- 0,84
Zarobki mieszkańców	- 0,51

Zródło: Opracowanie własne na podstawie pierwszego tradycyjnego badania ankietowego.

W badaniu wzięło udział 19 mężczyzn oraz 32 kobiety. Największą grupę ankietowanych stanowiły osoby w wieku produkcyjnym tj. 84 % respondentów, niemniej jednak znaczną część badanych stanowili seniorzy 14%. W badaniu najliczniejszą grupę stanowili mieszkańcy Gmin: Czastary i Sokolniki.

Podczas każdego z 8 spotkań po przeprowadzeniu pierwszego badania tradycyjnego została przeprowadzona analiza mocnych i słabych stron, szans i zagrożeń dla rozwoju obszaru objętego LSR czyli analiza SWOT. Punktem odniesienia była wstępna analiza SWOT przygotowana przez zespół projektowy, na podstawie analizy SWOT zawartej w LSR na lata 2014 2020 oraz głosy z sali będące odzwierciedleniem wcześniej przeprowadzonego badania. Wszystkie zapisy analizy SWOT zostały poddane szczegółowej ocenie pod kątem ich aktualności w nowym okresie programowania. Podstawą zapisów, wykreśleń oraz modyfikacji treści były propozycje zgłaszane bezpośrednio przez uczestników spotkań w trakcie dyskusji. W wyniku prac zespołów warsztatowych powstało 8 tabel analizy SWOT.

W trakcie każdego ze spotkań warsztatowych dokonana została analiza potrzeb i potencjału obszaru w zakresie rozwoju. W kolejnej części spotkań prowadzone było trzecie tradycyjne badanie ankietowe w zakresie warunków życia oraz potrzeb mieszkańców. W badaniach tych wzięło udział 51 uczestników warsztatów.

Prawie 100% ankietowanych wskazało, że są zadowolone z tego, że zamieszkują na terenie działania naszego stowarzyszenia. Wszyscy respondenci wskazywali, że interesuje ich działalność gminy, powiatu czy LGD deklarując: śledzenie stron internetowych, sprawdzanie planów, uchwał, protokołów tych instytucji, uczestniczenie w spotkaniach z przedstawicielami tych instytucji czy rozmowy z sąsiadami lub innymi osobami o sprawach tych jednostek.

Ponadto ponad połowa ankietowanych wskazała, że osobiście inicjuje działania na rzecz lokalnej społeczności. Za ledwie 6 % osób biorących udział w badaniu wskazało, że nie angażuje się w życie społeczności lokalnej. W dalszej części wnioski z prowadzonego badania są prezentowane w kolejności od najistotniejszych.

Kolejna część badania dotyczyła rozpoznawania najistotniejszych potrzeb lokalnej społeczności. Zidentyfikowane w ramach pytania otwartego zostały niżej wymienione potrzeby:

- brakuje miejsc spędzania wolnego czasu dla mieszkańców w szczególności dzieci i młodzieży oraz seniorów (świetlic, placów zabaw, bazy sportowej itp.);
- brakuje ścieżek rowerowych, tras rowerowych, chodników;
- brakuje miejsc w żłobkach, przedszkolach czy klubach malucha;
- brakuje zróżnicowanej oferty pracy;
- brakuje opieki nad osobami samotnymi czy starszymi (klubów seniora, zajęć dla seniorów itp.);
- brakuje dodatkowych zajęć dla dzieci, kół zainteresowań.

Wśród odpowiedzi na pytanie: „Jak Pan(i) ocenia warunki życia w gminie ...?” dominowało przekonani, że najslabiej zaspakajane są potrzeb mieszkańców w zakresie:

- transportu zbiorowego (połączeń komunikacji zbiorowej);
- ochrony zdrowia;
- dostępności pomocy w zakresie opieki nad osobami starszymi;
- dostępności atrakcyjnych miejsc pracy;
- oferty edukacyjnej i kulturalnej dla starszych;
- dostępności oferty wypoczynkowej/rekreacyjnej opartej o walory obszarów wiejskich;
- utrzymania dróg i ulic, parkingów i chodników.

Respondenci w ankiecie wskazywali również grupy osób najbardziej wykluczonych z życia społecznego. Najczęściej wskazywano jako osoby wykluczone:

- niepełnosprawnych;
- podopiecznych pomocy społecznej;
- seniorów.

Kolejnym ważnym pytaniem postawionym respondentom, było pytanie dotyczące działania, które wymagają największego wsparcia w ramach aktywności Lokalnej Grupy Działania. Najczęściej wskazywano, że wsparcia powinno być kierowane na:

- małą infrastrukturę turystyczną i rekreacyjną np.: parki, place zabaw, stacje dla rowerów, ścieżki tematyczne, wieże i platformy widokowe, mini golf i inne (budowa oraz rozwój już istniejącej);
- działania wspierające rozwój kapitału społecznego na obszarach wiejskich;
- wspieranie w zakresie podejmowania i rozwoju działalności gospodarczych na wsi;
- budowę i przebudowę ścieżek rowerowych;
- promocję lokalnych produktów i producentów.

W kolejnych pytaniach otwartych ankietowani wskazywali najbardziej skuteczne kierunki aktywizacji i inwestycji dla rozwoju społeczności lokalnej.

Jako najskuteczniejsze kierunki aktywizacji wskazywano najczęściej:

- wspieranie organizacji pozarządowych, w tym w zakresie pozyskiwania funduszy na działalność tych organizacji;
- wspieranie przedsiębiorczości, w tym szkolenia zawodowe dające dodatkowe kwalifikacje;
- tworzenie miejsc spotkań dla mieszkańców, które stanowią bazę do ich aktywizacji;
- aktywizację społeczną osób starszych (kluby seniora, pomoc dla osób starszych, integracja itp.);
- aktywizację ludzi młodych (w tym sportową, rekreacyjną, kulturalną, tworzenie miejsc spotkań integracyjnych dla ludzi młodych);
- aktywizację osób wykluczonych społecznie (w niekorzystnej sytuacji) w tym niepełnosprawnych;
- organizację spotkań integracyjnych, warsztatów, nawiązywanie i budowanie relacji między mieszkańcami, w tym działania międzypokoleniowe;

Natomiast w zakresie pożądanym kierunków inwestycji wskazywano:

- rozwój infrastruktury rekreacyjnej i turystycznej, m.in. placów rekreacyjnych i ścieżek rowerowych,
- rozwój infrastruktury kulturalnej, m.in. świetlic, sali OSP, adaptacja pomieszczeń dla organizacji społecznych, domów kultury, miejsc spotkań dla seniorów, ludzi młodych oraz osób w niekorzystnej sytuacji;
- wspieranie rozwoju przedsiębiorczości, w tym dofinansowania na podjęcie i rozwój działalności gospodarczej lub agroturystycznej oraz tworzenie stref ekonomicznych;
- przebudowa dróg powiatowych i lokalnych, parkingów, poprawa bezpieczeństwa na drogach.

Dzięki zastosowaniu tradycyjnych badań ankietowych prowadzonych zarówno przez naszą LGD jak i przez zewnętrzną firmę, w pracach nad LSR uzyskane w badaniu dane reprezentują zdanie osób charakteryzujących się różnicowanymi cechami demograficznymi ze względu m.in. na płeć, wiek i wykształcenie, miejsce zamieszkania, aktywność zawodową. Dzięki zastosowanej metodzie, możliwość wypowiedzi mieli potencjalnie wszyscy mieszkańcy obszaru LGD, a reprezentatywne i losowe badania zapewniły możliwość generalizacji wniosków na cały obszar działania LGD.

W trakcie warsztatów ponadto poddane analizie zostały problemy i potrzeby zaprezentowane na wstępie przez prowadzących, a także uczestnicy mogli zgłaszać inne potrzeby oraz propozycje ich rozwiązania w trakcie otwartych dyskusji. W dalszej części każdego spotkania określone zostały problemy-potrzeby najistotniejsze dla lokalnej społeczności. Na ich podstawie sformułowane zostały cele strategii oraz określone zostały również działania przewidziane do realizacji w ramach strategii. Dokonana została analiza zaproponowanych celów LSR. W ten sposób, na każdym z 8 warsztatów zebrane zostały informacje o potrzebach mieszkańców z każdej z gmin i proponowanych sposobach ich rozwiązywania. Materiał wypracowany podczas spotkań konsultacyjnych stanowił bazę do dalszych prac nad strategią.

4. Uzupełniono skład Zespołu projektowego ds. opracowania LSR – o liderów (wyłonionych podczas konsultacji społecznych) 28 października 2022 r. W jego skład wchodzi przedstawiciele sektora społecznego, gospodarczego, publicznego (w tym przedstawiciel gminy) i mieszkańcy. W ten sposób zespół projektowy reprezentują wszystkich mieszkańców obszaru. Zespół projektowy pracował nad ostatecznym kształtem lokalnej strategii rozwoju, aż do momentu jej przyjęcia przez Walne Zgromadzenie Członków „Między Prosną a Wartą” – Lokalnej Grupy Działania w dniu 29 maja 2023 r.

5. Przeprowadzono 2 internetowe badanie ankietowe – na stronie internetowej LGD zostały zamieszczone ankiety z możliwością wypełnienia ich w formie elektronicznej. W ramach badań internetowych mieszkańcy, którzy nie mieli możliwości wzięcia udziału w konsultacjach i tradycyjnym badaniu ankietowym, mogli włączyć się w prace

nad tworzeniem dokumentu *strategicznego*. W badaniach Internetowych wzięło udział 95 osób. Informacje o ankiecie były dystrybuowane drogą telefoniczną, poprzez bezpośrednie kontakty z mieszkańcami i przedstawicielami różnych instytucji i organizacji, a także poprzez stronę Internetową LGD, oraz lokalne portale informacyjne.

- Pierwsze internetowe badanie ankietowe dotyczyło **identyfikacji problemów naszej lokalnej społeczności**. Ankieta składała się z 2 części. Pierwsza część to otwarta lista problemów, które zostały wstępnie zidentyfikowane przez „Między Prosną a Wartą” - LGD w trakcie wdrażania Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich. Druga część to lista propozycji w jaki sposób można złagodzić zgłoszone problemy.

Wyniki badania prezentuje tabela poniżej:

Tab. 11 Najważniejsze problemy obszaru "Między Prosną a Wartą" zdaniem uczestników internetowego badania ankietowego.

5 najważniejszych problemów obszaru "Między Prosną a Wartą" zdaniem uczestników internetowego badania ankietowego		Liczba głosów "za" uznaniem problemu za ważny
1	Ograniczone możliwości czynnego wypoczynku, rekreacji, sportu i innych form aktywnego spędzania czasu wolnego dzieci i dorosłych.	11
Najczęściej wskazywane sposoby na złagodzenie problemu:		Liczba głosów "za"
	Poprawa dostępności do usług dla lokalnych społeczności w zakresie kultury, turystyki i rekreacji.	9
	Poprawa dostępności do usług dla lokalnych społeczności poprzez wsparcie osób w niekorzystnej sytuacji	1
2	Niszczenie lokalnego środowiska przyrodniczego przez działania ludzi i zmiany klimatu. Mała wiedza na te tematy.	11
Najczęściej wskazywane sposoby na złagodzenie problemu:		Liczba głosów "za"
	Wsparcie inwestycji w zakresie ochrony środowiska (w tym przedsiębiorczości)	6
	Podnoszenie świadomości ekologicznej społeczeństwa (warsztaty, konkursy, szkolenia, itp.)	8
3	Utrudnienia w rozwoju przedsiębiorczości (podejmowanie i rozwój własnej działalności gospodarczej)	8
Najczęściej wskazywane sposoby na złagodzenie problemu:		Liczba głosów "za"
	Wsparanie finansowe podejmowanej działalności gospodarczej	6
	Wsparanie finansowe rozwijanej działalności gospodarczej	2
4	Zanikanie lokalnych tradycji, zwyczajów i obrzędów, degradacja obiektów zabytkowych i miejsc związanych z lokalną kulturą i historią	8
Najczęściej wskazywane sposoby na złagodzenie problemu:		Liczba głosów "za"
	Kształtowanie świadomości obywatelskiej w zakresie ochrony dziedzictwa kulturowego.	3
	Organizacja imprez z udziałem osób i zespołów kultywujących lokalne tradycje	3
5	Ograniczone możliwości angażowania się we wspólne działania, uczestniczenia w spotkaniach integracyjnych, kołach zainteresowań oraz realizowania własnych pomysłów.	5
Najczęściej wskazywane sposoby na złagodzenie problemu:		Liczba głosów "za"
	Wsparanie inicjatyw ukierunkowanych na rozwój wsi z wykorzystaniem nowoczesnych rozwiązań.	3
	Rozwój i wspieranie organizacji pozarządowych	2

Źródło: Opracowanie własne na podstawie 1 internetowego badania ankietowego prowadzonego w okresie od stycznia do marca 2023r.

- Kolejnym internetowym badaniem ankietowym było badanie prowadzone w okresie od 16 kwietnia do 12 maja 2023 r. w **zakresie mocnych i słabych stron obszaru, szans i zagrożeń oraz w zakresie określenia grup osób w niekorzystnej sytuacji**. W badaniu tym wzięły udział 74 osoby.

Wyniki badania w zakresie analizy SWOT prezentują tabele poniżej. W wyniku analizy wniosków z przeprowadzonych konsultacji w tabelach zaprezentowane zostały wyniki z największym poparciem, wskazane przez minimum 1/3 ankietowanych.

Tab. 12 Mocne strony obszaru „Między Prosną a Wartą” – Lokalnej Grupy Działania

Mocne strony obszaru			
L.p.	Odpowiedź	Odpowiedzi	Udział
1	2. Dużo miejsc pracy w przemyśle meblowym i drzewnym (bliskie położenie firm gwarantujących miejsca pracy)	41	54.7%
2	1. Koncentracja przemysłu przetwórstwa drewna i przemysłu meblowego	37	49.3%
3	8. Walory krajobrazowe i przyrodnicze (m.in. obszary ochronne, dolina rzeki Prosną, duża lesistość terenu, 2 rezerваты i liczne pomniki przyrody)	33	44%
4	17. Istniejące i rozwijające się na terenie obszaru organizacje pozarządowe m.in. liczne OSP (z siedzibami), koła gospodyń (w tym reaktywowane), orkiestry dęte i zespoły folklorystyczne, stowarzyszenia rozwoju wsi	28	37.3%
5	4. Niski poziom bezrobocia rejestrowego	25	33.3%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie 2 internetowego badania ankietowego.

Tab. 13 Słabe strony obszaru „Między Prosną a Wartą” – Lokalnej Grupy Działania

Słabe strony obszaru			
L.p.	Odpowiedź	Odpowiedzi	Udział
1	3. Niskie zarobki mieszkańców powodujące pogoń za pieniądzem (konieczność pracy w godzinach nadliczbowych oraz dorabiania)	44	58.7%
2	5. Uciekanie młodych wykwalifikowanych osób do większych miast (migracja zarobkowa)	41	54.7%
3	17. Nadal niska świadomość ekologiczna mieszkańców (zaśmiecanie lasów)	35	46.7%
4	1. Znaczne uzależnienie rynku pracy od branży meblowej	32	42.7%
5	8. Słabej jakości sieć dróg lokalnych (w tym niszczenie dróg przez transport ciężki)	29	38.7%
6	2. Słabe perspektywy znalezienia pracy poza sektorem obróbki drewna, meblowym i transportowym	29	38.7%
7	11. Niewystarczająca sieć ścieżek rowerowych (przydrożnych i miejskich)	28	37.3%
8	10. Niewystarczająco rozbudowana baza turystyczna, kulturalna i rekreacyjna	24	32%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie 2 internetowego badania ankietowego.

Tab. 14 Szanse obszaru „Między Prosną a Wartą” – Lokalnej Grupy Działania

Szanse			
L.p.	Odpowiedź	Odpowiedzi	Udział
1	1. Atrakcyjne położenie geograficzne w centrum Polski, na styku kilku powiatów i województw	47	62.7%
2	2. Atrakcyjne położenie komunikacyjne obszaru przy drogach: ekspresowej S8, krajowej nr 11, wojewódzkiej 450 oraz w bliskości węzłów komunikacyjnych.	45	60%
3	7. Możliwość pozyskania zewnętrznych środków finansowych, w tym środków UE m.in. dla organizacji pozarządowych, przedsiębiorców oraz na rozbudowę infrastruktury	31	41.3%
4	6. Rozwój Internetu oraz mediów społecznościowych	29	38.7%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie 2 internetowego badania ankietowego.

Tab. 15 Zagrożenia obszaru „Między Prosną a Wartą” – Lokalnej Grupy Działania

Zagrożenia			
L.p.	Odpowiedź	Odpowiedzi	Udział
1	8. Starzenie się społeczeństwa	47	62.7%
2	3. Dominacja życia wirtualnego nad rzeczywistością - zbyt duża aktywność w Internecie (w szczególności wśród dzieci i młodzieży)	39	52%
3	2. Znaczna odległość od aglomeracji miejskich w tym od stolicy województwa - Łodzi	31	41.3%
4	1. Położenie na obrzeżach Województwa Łódzkiego	27	36%
5	10. Skomplikowane przepisy prawne na szczeblu krajowym utrudniające funkcjonowanie przedsiębiorstw, samorządów, organizacji pozarządowych oraz obywateli (również w zakresie aplikowania o środki UE)	24	32%
6	9. Niewystarczające środki na działalność NGO	24	32%
7	4. Patologie społeczne powstające w konsekwencji bierności zawodowej i społecznej oraz uzależnień (od Internetu i używek). W tym opaczne postrzeganie rzeczywistości przez gry.	24	32%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie 2 internetowego badania ankietowego.

Celem ankiety było również zdiagnozowanie grupy osób w niekorzystnej sytuacji. Wynik prezentuje tabela poniżej.

Tab. 16 Identyfikacja grup osób w niekorzystnej sytuacji.

Grupy w niekorzystnej sytuacji			
L.p.	Odpowiedź	Odpowiedzi	Udział
1	seniorzy (osoby 60+)	32	43.8%
2	osoby z niepełnosprawnościami	27	37%
3	ludzie młodzi (do 27 roku życia)	23	31.5%
4	opiekunowie osób z niepełnosprawnościami	22	30.1%

5	rolnicy niskotowarowi	19	26%
6	osoby poszukujące zatrudnienia (bezrobotni)	16	21.9%
7	kobiety	15	20.5%
8	migranci	2	2.7%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie 2 internetowego badania ankietowego.

6. Zbierano pomysły do Lokalnej Strategii Rozwoju – uczestnicy konsultacji społecznych, osoby korzystające z punktu konsultacyjnego w biurze LGD, w tym organizacje pozarządowe, samorządy, mieszkańcy i przedsiębiorcy (w tym potencjalni), w tym osoby z grup w niekorzystnych sytuacjach miały możliwość zgłaszania pomysłów, na których mogli opisywać problemy obszaru, potrzeby oraz działania, które chcieliby podjąć w przyszłości. Dzięki temu zebrano ważne dane wskazujące jakie działania w ramach LSR będą chętnie podejmowane przez beneficjentów. Pomysły i informacje na temat możliwości ich składania dostępne były na stronie internetowej LGD oraz w biurze LGD. Dodatkowo, pracownicy LGD informowali i zachęcali do ich składania podczas konsultacji społecznych, w biurze LGD stanowiącym punkt konsultacyjny oraz telefonicznie.

8. Opracowano pozyskane informacje w postaci Raportów – do końca maja 2023 r.

- Raport z tradycyjnych badania ankietowego.
- Raport z internetowych badań ankietowych.
- Raport z konsultacji społecznych.

9. „Elitarne” warsztaty strategiczne - spotkania zespołu projektowego ds. opracowania LSR – październik 2022 – maj 2023 r. Celem warsztatów było podsumowanie prac we wszystkich gminach, które stanowiły bazę do dalszych konsultacji i pracy nad SWOT-em. Materiał do dalszej pracy nad strategią stanowiły również wyniki z przeprowadzonych ankiet. Na tym etapie dokonano scalenia materiałów zebranych w trakcie konsultacji społecznych i badań. Wszystkie zapisy zostały uporządkowane pod względem znaczenia jakie mają dla mieszkańców (wg wskazań uczestników warsztatów), zapisy marginalne zostały usunięte. W ten sposób powstała ujednoczona diagnoza obszaru, analiza SWOT, które wraz z listą potrzeb z propozycjami ich zaspokojenia, stanowiły podstawę wyznaczenia celów strategii. W zakresie określenia celów strategii została zastosowana metoda „drzewa problemów”, która polega na zebraniu problemów – potrzeb i zbudowaniu struktury obrazującej zależność przyczynowo skutkowe pomiędzy problemami. Drzewo problemów zostało przekształcone w strukturę celów. Cele strategii zostały określone bazując na zaspakajaniu potrzeb mieszkańców. Cele odnoszą się do zidentyfikowanych kluczowych potrzeb. Wyłonione w ten sposób cele poddane zostały analizie w zakresie ich zgodności z zalecanymi celami szczegółowymi wspólnej polityki rolnej dla interwencji LEADER oraz w zakresie ich wpływu na rozwój obszaru objętego budowaną LSR. W oparciu o pozyskane informacje sformułowane zostały również przedsięwzięcia oraz wskaźniki realizacji strategii (wstępnie określone w trakcie konsultacji społecznych).

Na bieżąco omawiano, aktualizowano (o pozyskane informacje z kolejnych zastosowanych metod partycypacyjnych), dyskutowano oraz prowadzono działania zmierzające do nadania ostatecznego kształtu LSR. Dokonywano analizy przyjęcia bądź odrzucenia wniosków z konsultacji LSR. Przedostatnie spotkanie zespołu projektowego zostało przeprowadzone 9 maja 2023 r. w szerszym gronie.

10. Otwarte spotkania konsultacyjne – odbyły się 9 oraz 22 maja 2023 r. Zaproszenia na spotkania zostały zamieszczone na stronie internetowej LGD oraz na profilu społecznym Facebook naszej LGD. Podczas spotkania w dniu 9 maja 2023 r. **przeprowadzono kolejne (trzecie) tradycyjne badanie ankietowe** uczestników w zakresie oczekiwanych zasad i kanałów komunikacyjnych. Wnioski z prowadzonego badania są prezentowane w kolejności od najistotniejszych. Respondenci pytani o to w jaki sposób chcieliby otrzymywać informacje o działalności naszej LGD i możliwościach otrzymywania wsparcia, najczęściej wskazywali:

- informacje na stronie internetowej LGD;
- informacje w biurze LGD;
- wiadomości e-mail.

Jako pożądane kanały komunikacji wskazywano również: regionalne i lokalne portale informacyjne, ogłoszenia i artykuły w gazetach lokalnych, ulotki i materiały reklamowe oraz informacje przekazywane na bezpośrednich spotkaniach organizowanych w terenie.

Podczas spotkań, które stanowiły jedno z ostatnich etapów konsultacji LSR zostały przeanalizowane zapisy wszystkich rozdziałów LSR, a uczestnicy spotkania mieli możliwość wnoszenia do nich uwag. Dzięki temu, możliwe było zebranie uwag do dokumentu i stworzenie w pełni uspołecznionej strategii. W spotkaniach uczestniczyło ponad 30 osób.

11. Punkt konsultacyjny w biurze LGD - należy zaznaczyć, że przez cały okres opracowywania LSR otwarte było biuro LGD. Dzięki temu osoby, które chciały wziąć udział w tworzeniu LSR w inny sposób, mogły to uczynić za pośrednictwem telefonu, maila i/lub odwiedzając siedzibę LGD. W punkcie konsultacyjnym petenci byli zachęceni do wypełniania ankiet zarówno tradycyjnych jak i prowadzonych metodą CAWI, ich papierowych odpowiedników oraz angażowanie się w proces tworzenia LSR na wszystkie dostępne sposoby.

12. Konsultacje online – do maja 2023 r. - konsultacje były przeprowadzone po wypracowaniu kolejnych elementów LSR, tak aby wersja wypracowana na podstawie zebranych danych z innych metod konsultacyjnych, była również konsultowana przez społeczeństwo. Kolejne elementy LSR były zamieszczane na stronie internetowej LGD w celu ich konsultacji. Informacja o prowadzonych konsultacjach została zamieszczona stronie internetowej LGD.

W poszczególnych częściach strategii w odpowiednich rozdziałach przedstawione zostały skutki i wyniki zastosowanych metod oraz uwzględniono wyniki badań własnych (tradycyjnych i internetowych) i zewnętrznych. W wyniku zaangażowania społeczności lokalnej w przygotowanie LSR wyłoniła się lista spraw, które mieszkańcy uważają za ważne realizacji. Są to kwestie związane z:

- rozwojem przedsiębiorczości w branżach innych niż meblarska, gdyż meblarstwo na naszym obszarze dominuje i dobrze sobie radzi;
- stymulowanie rozwoju lokalnego przez włączenie mieszkańców w szczególności ludzi młodych, seniorów oraz zdiagnozowane osoby z grup w niekorzystnej sytuacji w życie lokalne;
- rozwojem infrastruktury publicznej.

Nierzadko pojawiały się konkretne propozycje szczegółowych działań, wśród których powtarzały się między innymi: tworzenie integracyjnych miejsc spotkań, w tym: przebudowa i wyposażenie świetlic wiejskich, budowa placów zabaw i siłowni zewnętrznych, wsparcie dla kół gospodyń wiejskich i innych nieformalnych grup aktywnych mieszkańców, wspieranie przedsiębiorczości w innych branżach niż meblowa, aby wspomóc proces uniezależniania się rynku pracy od tej branży. Wszystkie wnioski zostały przeanalizowane i znajdują odzwierciedlenie w LSR w szczególności w przedsięwzięciach. Wykorzystując spotkania oraz inne metody przeprowadzono analizę potrzeb i potencjału obszaru w zakresie rozwoju ze szczególnym uwzględnieniem potrzeb grup w niekorzystnej sytuacji, analizę mocnych i słabych stron, szans i zagrożeń, określono potrzeby istotne dla lokalnej społeczności, wypracowano propozycje celów strategii i dokonano ich analizy, wypracowano propozycje przedsięwzięć, które będą podstawą realizacji LSR oraz opracowano propozycje wskaźników. Ponadto mieszkańcy obszaru LGD wskazali, że grupami osób, którym w okresie programowania 2023-2027 należy udzielić największego wsparcia są: seniorzy, osoby niepełnosprawne i ich opiekunowie oraz osoby młode. W związku z tym, priorytetem w najbliższych latach dla LGD będzie kształtowanie postaw przedsiębiorczych wśród tych osób, poprzez stymulowanie ich do zakładania działalności gospodarczej oraz działania zwiększające ich kompetencje. Ponadto w LSR przewidziano realizację operacji w zakresie rozwoju infrastruktury publicznej, w szczególności premiując inwestycje zaspakajającej potrzeby seniorów, osób młodych oraz osoby niepełnosprawnych i ich opiekunów.

Przedstawione powyżej metody zaangażowania społeczności lokalnej w przygotowanie LSR, pozwoliły na zmobilizowanie szerokiego grona mieszkańców reprezentujących wszystkie sektory partnerstwa LGD. W pracach nad LSR brali udział przedstawiciele ochotniczych straży pożarnych, kół gospodyń wiejskich, licznych organizacji pozarządowych, sołtysi i przede wszystkim zwykli mieszkańcy, którzy poprzez pracę nad dokumentem zwiększyli swój kapitał społeczny, zostali dostrzeżeni oraz poczuli, że ich głos jest ważny. Dzięki zastosowaniu wielu metod i tech-

nik, mieszkańcy z powodzeniem mogli włączyć się w opracowywanie LSR zgodnie ze swoimi oczekiwaniami i preferencjami. Wynikiem tego, w proces budowy dokumentu strategicznego udało się również włączyć osoby z grup w niekorzystnej sytuacji. W skład zespołu projektowego wchodziły również niepełnosprawni tj. osoby w późniejszym czasie zdefiniowane jako osoby w niekorzystnej sytuacji, co przedkłada się na jeszcze lepsze odzwierciedlenie potrzeby zidentyfikowanej grupy w naszej strategii.

W odpowiednich rozdziałach LSR przedstawiono skutki i wyniki zastosowanych przez naszą LGD partycypacyjnych metod tworzenia strategii, które wykorzystano do jej opracowania.

II.2 Opis metod angażowania społeczności lokalnej w proces realizacji strategii z określeniem grup docelowych, do których metody te są skierowane

Zaangażowanie społeczności lokalnej w budowanie Lokalnej Strategii Rozwoju obszaru „Między Prosną a Wartą” jest ważnym procesem uspołeczniania LSR na lata 2023-2027, dlatego społeczność lokalna powinna mieć możliwość włączenia się również w proces realizacji strategii, nie tylko w roli beneficjentów. W związku z tym nasze LGD chcąc utrzymać zaangażowanie lokalnej społeczności na etapie wdrażania strategii wypracowało metody uspołeczniania LSR w różnych momentach jej wdrażania tj. na etapie aktualizacji LSR, monitorowania i oceny realizacji strategii oraz opracowania i zmiany lokalnych kryteriów wyboru. Przedstawione poniżej metody są spójne z planem komunikacyjnym, sposobem prowadzenia monitoringu i ewaluacji, a także procedurą aktualizacji LSR i zmiany lokalnych kryteriów wyboru. W ramach opracowanej metodyki (dzięki zastosowanym, zróżnicowanym metodom i technikom) zagwarantowano udział wszystkich grup interesariuszy naszego partnerstwa. Tak przemyślany schemat postępowania umożliwi również włączenie się społeczności lokalnej we wdrażanie LSR bez przeszkód i przy wykorzystaniu preferowanych przez siebie form. Aby poinformować o strategii szerszą społeczność i zmobilizować dotychczas biernych interesariuszy do realizacji strategii planowane jest podjęcie działań szczegółowo wskazanych w załączniku nr 7 do wniosku o wybór LSR – planie komunikacji z lokalną społecznością. W celu rozwinięcia współpracy pomiędzy podmiotami z obszaru LGD i zwiększenia zainteresowania operacjami partnerskimi (a docelowo ich realizacji) w kryteriach wyboru operacji będą się znajdować kryteria premiujące partnerstwo, co znajduje odzwierciedlenie w rozdziale VII LSR. Celem zwiększenia partnerskiej współpracy członków we wdrażaniu LSR planowane jest systematyczne organizowanie spotkań, podczas których przekazywane będą informacyjne o podejmowanych przez LGD działaniach (naborach, szkoleniach animacjach). Spotkania te będą stanowić okazję do wzmacniania partnerskiej współpracy między członkami.

Tab. 17 Metody angażowania społeczności lokalnej w proces realizacji LSR.

Etap procesu realizacji LSR	Zastosowane metody angażowania społeczności lokalnej	Grupa docelowa
Monitorowanie i ocena realizacji strategii	1. tradycyjne badania ankietowe (ankieta monitorująca) 2. internetowe badania ankietowe 3. warsztaty „elitarnie” – spotkania zespołu projektowego ds. opracowania LSR 4. punkt konsultacyjny w biurze LGD 5. otwarte spotkania konsultacyjne 6. konsultacje online	wszyscy mieszkańcy liderzy społeczności lokalnej pracownicy i wybrani członkowie LGD seniorzy
Aktualizacja strategii	1. internetowe badania ankietowe 2. warsztaty „elitarnie” – spotkania zespołu projektowego ds. opracowania LSR 3. punkt konsultacyjny w biurze LGD 4. otwarte spotkania konsultacyjne 5. konsultacje online	osoby młode zidentyfikowane grupy osób w niekorzystnej sytuacji tj. osoby niepełnosprawne i ich opiekunowie grupy interesu: gospodarczy, społeczny i publiczny
Opracowanie i zmiana lokalnych kryteriów wyboru		

Źródło: Opracowanie własne

„Między Prosną a Wartą” – Lokalna Grupa Działania celem motywowania i umożliwiania prawidłowego udziału społeczności lokalnej w realizacji LSR, na etapie jej wdrażania przewiduje stosowanie metody angażowania społeczności lokalnej wymienionych wyżej, które to metody zapewniają otwartość na wszelkie sugestie ze strony mieszkańców oraz przewidują alternatywne kanały komunikacji, aby nie wykluczać żadnych grup społecznych. Szczególny nacisk będzie kładziony na otwartość w stosunku do seniorów, ludzi młodych oraz osób niepełnosprawnych i ich opiekunów (wyłonionych jako grupy osób w niekorzystnej sytuacji). Spotkania będą organizowane w różnych godzinach, aby zapewnić możliwość uczestniczenia w nich zarówno osób aktywnych jak i nieaktywnych zawodowo. Ponadto przewiduje się organizowanie spotkań w miejscach bez barier architektonicznych aby zapewnić dostępność osobom ze szczególnymi potrzebami.

II.3 Wskazanie i zwięzła charakterystyka planowanych metod animacji społeczności lokalnej

Szerszy opis planowanych działań i kampanii mających na celu włączenie społeczności lokalnej, jej animację oraz większe upodmiotowienie znajduje się w Planie komunikacji stanowiącym załącznik do wniosku o wybór LSR. Warto jednak zaznaczyć, że LGD przez cały okres wdrażania LSR na lata 2023-2027 będzie podejmowało działania mające m.in. na celu:

1. podniesienie jakości realizowanych operacji i składanych wniosków,
2. pomoc osobom, które z różnych przyczyn nie są w stanie samodzielnie starać się o wsparcie z wdrażania LSR,
3. bieżącą analizę, identyfikację oraz motywowanie środowisk, które potencjalnie mogą być zainteresowane realizacją operacji z zakresu rozwoju lokalnego, a z jakichś względów tego nie robią,
4. aktywizację mieszkańców do włączenia się w szeroko rozumiany rozwój lokalny.

Powyższe działania będą realizowane poprzez:

1. bieżący monitoring i analizę osób, które składają wnioski, uczestniczą w doradztwie i/lub są zainteresowane wdrażaniem LSR – na podstawie prowadzonego monitoringu możliwe będzie rozpoznanie osób i grup, które nie włączają się we wdrażanie LSR i zaplanowanie podejmowania działań aktywizacyjnych,
2. prowadzenie stałego doradztwa w biurze LGD,

3. prowadzenie spotkań informacyjnych dla potencjalnych beneficjentów na temat wdrażania LSR, naborów wniosków oraz realizowanych operacji,
4. organizowanie spotkań dla lokalnych liderów,
5. stały kontakt ze osobami z wszystkich grup interesów poprzez spotkania bezpośrednie (w biurze), możliwość kontaktu telefonicznego, mailowego w sprawach związanych z wdrażaniem LSR i realizowaniem operacji,
6. uczestniczenie w wydarzeniach promocyjnych i informacyjnych dla mieszkańców całego obszaru LGD.

W zakresie planowanych do prowadzenie działań animacyjnych na rzecz wdrażania projektów innowacyjnych zdefiniowanych w rozdziale VII LSR przewidziano podczas prowadzenia wszelkich działań animacyjnych kładzenie szczególnej uwagi na innowacje, zaznajamianie z definicją innowacyjności obowiązującą w ramach wdrażanej przez naszą LGD strategii oraz zachęcanie do realizacji projektów i operacji innowacyjnych, poprzez ich premiowanie w lokalnych kryteriach wyboru.

Rozdział IV

Analiza potrzeb i potencjału LSR

Opis procesu formułowania celów i przedsięwzięć

Analiza SWOT

W procesie formułowania celów i przedsięwzięć LSR oparto się o zidentyfikowane potrzeby wyrażane przez mieszkańców obszaru objętego LSR. Wiedzę o potrzebach istotnych dla mieszkańców uzyskano m. in. podczas bezpośrednich spotkań członków zespołu projektowego z mieszkańcami obszaru. Odbyło się 8 spotkań informacyjno – konsultacyjnych, w których uczestniczyli mieszkańcy wszystkich gmin obszaru LSR. W celu zebrania i uporządkowania informacji o lokalnym środowisku zastosowano technikę SWOT, czyli określono mocne i słabe strony oraz szanse i zagrożenia otoczenia społeczno – gospodarczego w każdej gminie.

Prezentowana analiza SWOT powstała w wyniku połączenia w jedną całość 8 tabel z analizami SWOT, które są wynikiem spotkań z mieszkańcami wszystkich gmin należących do LGD.

W celu analizy potrzeb rozwojowych obszaru LSR wykorzystano również:

- Internetowe badanie ankietowe nakierowane na identyfikację problemów ważnych dla mieszkańców obszaru LSR (badanie 1),
- badanie potrzeb mieszkańców za pomocą ankiety, prowadzone w trakcie spotkań informacyjno – konsultacyjnych (badanie 2),
- badanie ankietowe w zakresie zagadnień podejmowanych w analizie SWOT, prowadzone w trakcie spotkań informacyjno – konsultacyjnych (badanie 3),
- Internetowe badanie ankietowe nakierowane na zagadnienia wskazane w opracowanej wcześniej analizie SWOT (badanie 4)
- Internetowe badanie ankietowe mające na celu wskazanie przez respondentów grup w niekorzystnej sytuacji (badanie 5),
- Raport końcowy z badań ankietowych sporządzony w ramach diagnozy sytuacji lokalnej przez firmę zewnętrzną (Badanie 6).

Podczas badania opinii lokalnej społeczności zgłaszane było dużo większe spektrum potrzeb niż te przedstawione w poniższej tabeli. Były to często potrzeby szczegółowe, dotyczące małych grup lub wręcz pojedynczych osób. Zgłaszano np. brak oświetlenia ulic, zły stan dróg dojazdowych do posesji prywatnych, brak przystanków autobusowych. Niektóre potrzeby dotyczyły spraw grup, które nie podlegają wsparciu w ramach PROW. Przykładowo byli to emeryci, uczniowie, grupy zawodowe.

Były również zgłaszane potrzeby, które nie wpisują się w zakres działań PROW i nie mogą zostać ujęte w LSR. Można tu wskazać np. zły stan dróg lokalnych, słaby system połączeń komunikacji zbiorowej.

Prezentowana w LSR tabela SWOT jest rezultatem selekcji zebranych materiałów. Selekcji dokonano stosując kryterium częstości zgłaszania problemów oraz zakresu ich występowania na obszarze LGD.

Analiza badań ankietowych

W badaniu 4 jako słabe strony obszaru objętego LSR respondenci często wskazywali na:

- Znaczne uzależnienie rynku pracy od branży meblowej
- Słabe perspektywy znalezienia pracy poza sektorem obróbki drewna, meblowym i transportowym.
- Uciekanie młodych wykwalifikowanych osób do większych miast
- Niskie zarobki mieszkańców
- Niewystarczająco rozbudowaną bazę turystyczną, kulturalną i rekreacyjną
- Nadal niską aktywność społeczną i zaangażowanie mieszkańców połączone z roszczeniowością postawą społeczeństwa

W badaniu 4 przypadku mocnych stron regionu najslabiej ocenione zostały:

- Oferta sportowo rekreacyjna
- Istniejące obiekty użyteczności publicznej
- Istniejąca baza kulturalna, sportowa i rekreacyjna.
- Sieć wsparcia dla osób niepełnosprawnych

W badaniu 4 jako szanse respondenci wskazali na:

- możliwość pozyskania zewnętrznych środków finansowych, w tym środków UE m.in. dla organizacji pozarządowych, przedsiębiorców oraz na rozbudowę infrastruktury

W badaniu 4 jako zagrożenie wskazano na:

- starzenie się społeczeństwa

Ankieta internetowa (badanie 1) wskazuje m. in. na następujące problemy:

- niszczenie lokalnego środowiska przyrodniczego przez działania ludzi i zmiany klimatu.
- utrudnienia w rozwoju przedsiębiorczości.
- ograniczone możliwości czynnego wypoczynku, rekreacji, sportu i innych form wypoczynku.

W badaniu potrzeb mieszkańców (badanie 2) respondenci jako działania wymagające największego wsparcia w ramach aktywności LGD wskazywali:

- wspieranie w zakresie podejmowania i rozwoju działalności gospodarczej,
- rozwój małej infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej,
- budowa i przebudowa ścieżek rowerowych,
- działania wspierające rozwój kapitału społecznego na obszarach wiejskich.
- remonty obiektów zbytkowych, doposażenie jednostek działających w sferze kultury.

W badaniu ankietowym (badanie 3) słabą ocenę uzyskały:

- zarobki mieszkańców
- ruchy migracyjne (migracja zarobkowa)
- oferta ścieżek turystycznych,
- aktywność społeczna i zaangażowanie mieszkańców w organizacjach pozarządowych

W raporcie z badań firmy zewnętrznej (badanie 6) odnotowano opinie:

- Czy rozważa Pan/i zmianę miejsca zamieszkania – tak - odpowiedziało 69%, nie 31%
- Czy Pana/i zdaniem projekty związane z poprawą infrastruktury cieszą się zainteresowaniem mieszkańców? Tak -60% odpowiedzi, nie – 6% odpowiedzi, ani tak ani nie – 34% odpowiedzi.
- W przypadku możliwości decydowania o środkach finansowych, respondenci przeznaczyliby je na:
  - Infrastruktura drogowa – 40%
  - Infrastruktura społeczna(światlice, miejsca spotkań) – 19%
  - Infrastruktura i oferta sportowa i rekreacyjna – 18%
  - Zwiększenie liczby miejsc pracy poza rolnictwem – 15%
  - Działania wynikające z inicjatywy mieszkańców – 10%

Tab. 18 Analiza SWOT

Szanse	Mocne strony	Słabe strony	Zagrożenia
<p>Atrakcyjne położenie geograficzne w centrum Polski, na styku kilku powiatów i województw</p> <p>Atrakcyjne położenie komunikacyjne obszaru przy drogach:</p> <ul style="list-style-type: none"> - ekspresowej S8 (łączącej aglomeracje: wrocławską, łódzką, warszawską i białostocką), - krajowej nr 11 (relacji Kołobrzeg – Bytom) - wojewódzkiej 450 (łączącej Kalisz z Wieruszowem) <p>w bliskości węzłów komunikacyjny.</p> <p>Bliskość dużych ośrodków miejskich stanowiących potencjalne rynki zbytu</p> <p>Przybywanie i osiedlanie się ludności miejskiej na wsi</p> <p>Sprzyjająca polityka regionalna i krajowa w zakresie rozwoju kapitału społecznego</p> <p>Rozwój Internetu oraz mediów społecznościowych</p> <p>Możliwość pozyskania zewnętrznych środków finansowych, w tym środków UE m.in. dla organizacji pozarządowych, przedsiębiorców oraz na rozbudowę infrastruktury</p>	<p>Koncentracja przemysłu przetwórstwa drewna i przemysłu meblowego</p> <p>Dużo miejsc pracy w przemyśle meblowym i drzewnym (bliskie położenie firm gwarantujących miejsca pracy)</p> <p>Poziom wykształcenia - młodzi wykształceni ludzie, który mają dobre pomysły na rozwój własny i regionu</p> <p>Niski poziom bezrobocia rejestrowego</p> <p>Długie tradycje rolnicze</p> <p>Oferta edukacyjna szkół</p> <p>Dobra sieć dróg lokalnych</p> <p>Walory krajobrazowe i przyrodnicze (m.in. obszary ochronne, dolina rzeki Proсны, duża lesistość terenu, 2 rezerваты i liczne pomniki przyrody)</p> <p>Dziedzictwo kulturalno-historyczne (m.in. ruiny zamku, pałace, kościoły, cerkiew, 2 produkty regionalne)</p> <p>Istniejąca baza kulturalna, sportowa i rekreacyjna umożliwiająca organizację imprez (w tym DWD w Głazie)</p> <p>Istniejące obiekty użyteczności publicznej</p> <p>Bogata oferta szlaków turystycznych (rowerowych, konnych) oraz tras orienteeringowych)</p> <p>Dobry stan środowiska naturalnego</p> <p>Oferta kulturalna</p>	<p>Znaczne uzależnienie rynku pracy od branży meblowej</p> <p>Słabe perspektywy znalezienia pracy poza sektorem obróbki drewna, meblowym i transportowym</p> <p>Niskie zarobki mieszkańców powodujące pogoń za pieniądzem (konieczność pracy w godzinach nadliczbowych oraz dorabiania)</p> <p>Brak wykwalifikowanych pracowników (również w branży meblowej), trudności ze znalezieniem pracowników</p> <p>Uciekanie młodych wykwalifikowanych osób do większych miast (migracja zarobkowa)</p> <p>Złe warunki glebowe</p> <p>Brak gotowej oferty dla inwestorów</p> <p>Słabej jakości sieć dróg lokalnych (w tym niszczenie dróg przez transport ciężki)</p> <p>Słabo rozwinięty system połączeń komunikacji zbiorowej wewnątrz obszaru</p> <p>Niewystarczająco rozbudowana baza turystyczna, kulturalna i rekreacyjna</p> <p>Niewystarczająca sieć ścieżek rowerowych (przydrożnych i miejskich)</p> <p>Brak oferty kulturalnej nastawionej na krzewienie lokalnych tradycji i zwyczajów</p>	<p>Położenie na obrzeżach Województwa Łódzkiego</p> <p>Znaczna odległość od aglomeracji miejskich w tym od stolicy województwa - Łodzi</p> <p>Dominacja życia wirtualnego nad rzeczywistością - zbyt duża aktywność w Internecie (w szczególności wśród dzieci i młodzieży)</p> <p>Patologie społeczne powstające w konsekwencji bierności zawodowej i społecznej oraz uzależnień (od Internetu i używek). W tym opaczne postrzeganie rzeczywistości przez gry.</p> <p>Ruchy migracyjne związane z napływem obcych nacji (w wyniku wojny oraz poszukiwania pracy) powodujące wzrost niepokoju w społeczeństwie.</p> <p>Duża konkurencyjność ze strony innych ośrodków w obszarze pozyskiwania inwestycji</p> <p>Duża konkurencja ze strony dobrze funkcjonujących obszarów turystycznych (Uniejów, Jura Krakowsko-Częstochowska, Zbiornik Jeziorsko)</p> <p>Starzenie się społeczeństwa</p> <p>Niewystarczające środki na działalność NGO</p> <p>Skomplikowane przepisy prawne na szczeblu krajowym utrudniające funkcjonowanie przedsiębiorstw, samorządów, organizacji pozarządowych oraz</p>

	<p>Oferta sportowo rekreacyjna</p> <p>Tradycje i zwyczaje</p> <p>Istniejące i rozwijające się na terenie obszaru organizacje pozarządowe m.in. liczne OSP (z siedzibami), KGW (w tym reaktywowane), orkiestry dęte i zespoły folklorystyczne, SRW 4</p> <p>Wzrost aktywności społecznej i zaangażowania mieszkańców w organizacjach pozarządowych</p> <p>Społeczeństwo wykazujące indywidualną aktywność (liderzy lokalni)</p> <p>Dobra współpraca pomiędzy samorządem oraz innymi instytucjami a organizacjami społecznymi</p> <p>Posiadane doświadczenie (jednostek samorządu terytorialnego, organizacji pozarządowych - w tym LGD oraz przedsiębiorców) w aplikowaniu o środki UE</p> <p>Dobra sieć wsparcia dla osób niepełnosprawnych</p>	<p>Brak atrakcyjnej oferty turystycznej</p> <p>Brak czasu na aktywność społeczną, kulturalną i sportową wśród osób w wieku produkcyjnym</p> <p>Małe zainteresowanie ofertą sportowo-rekreacyjną</p> <p>Mała dostępność do obiektów dziedzictwa kulturalno –historycznego (problem z zapewnieniem opieki nad tymi obiektami)</p> <p>Nadal niska świadomość ekologiczna mieszkańców (zaśmiecanie lasów)</p> <p>Nadal niska aktywność społeczna i zaangażowanie mieszkańców połączone z roszczeniowością społeczeństwa</p> <p>Brak środków finansowych na renowację obiektów o znaczeniu historycznym</p> <p>Mało produktów tradycyjnych i regionalnych</p> <p>Zanikanie niektórych tradycji</p> <p>Utrzymujące się wykluczenie cyfrowe wśród osób starszych</p> <p>Brak środków finansowych na tzw. „Wkład własny” np. w inwestycje, projekty UE</p> <p>Brak rozwiązań systemowego wsparcia dla osób niepełnoprawnych, wykluczonych społecznie oraz ich rodzin</p>	<p>obywateli (również w zakresie aplikowania o środki UE)</p>
--	---	--	---

Wnioski z badań ankietowych i analizy SWOT

Po analizie zgromadzonych wyników badań i uwzględnieniu możliwości udzielania wsparcia z ramach PS WPR, sformułowano najważniejsze potrzeby mieszkańców obszaru objętego LSR. Potrzeby te zostały zdefiniowane następująco:

- Potrzeba 1: Zwiększenie dochodów i uniezależnienie źródeł ich uzyskiwania od branży meblarskiej.
- Potrzeba 2: Potrzeba aktywizacji społecznej mieszkańców i włączenie ich do działania na rzecz środowiska lokalnego.
- Potrzeba 3: Poprawa dostępu do infrastruktury publicznej (w tym rekreacyjnej).

Uznano, że iż obszarami wymagającymi wsparcia w ramach LSR powinny być: rozwijanie przedsiębiorczości, zwiększenie aktywności mieszkańców obszaru LSR, oraz rozbudowa bazy rekreacyjnej, turystycznej i kulturalnej. Są to również obszary na które LGD może mieć wpływ z racji swojego doświadczenia z poprzednich okresów programowania. Dodatkowo w LSR zaplanowano realizację operacji polegających na opracowaniu koncepcji „inteligentnych wsi”.

Wymienione potrzeby dotyczą wszystkich mieszkańców obszaru LSR, jednak badanie ankietowe (badanie 5) wskazuje na następujące, szczególnie istotne z punktu widzenia realizacji LSR, grupy:

- seniorzy (osoby 60+),
- osoby z niepełnosprawnością
- osoby młode,
- opiekunowie osób z niepełnosprawnością,

W kontekście PS WPR szczególnemu traktowaniu podlegać będą:

- a. osoby z niepełnosprawnością,
- b. opiekunowie osób z niepełnosprawnością,

oraz

- c. seniorzy (osoby, które ukończyły 60 rok życia),
- d. osoby młode do ukończenia 25 roku życia.

Osoby wymienione w p. a i b należą do grup osób w niekorzystnej sytuacji zdefiniowanych w PS WPR. Osoby wymienione w p. c i d zostały wskazane w PS WPR jako osoby wymagające szczególnego wsparcia.

Badania prowadzone przez LGD w trakcie przygotowania strategii również wskazują na trudną sytuację osób starszych. Wszystkie wymienione osoby wymagają szczególnego wsparcia z uwagi na swoją sytuację społeczną.

Wsparcie osób z tych grup polegać będzie m. in. na preferencji przy wyborze dla operacji, które uwzględniają potrzeby tych osób.

Ogłaszane zostaną również konkursy dedykowane wyłącznie osobom z tych grup.

Działanie na rzecz tych osób będzie polegać również na ich aktywizacji, poprzez kierowanie do nich komunikatów o możliwości uzyskania wsparcia jako beneficjenci, a także jako uczestnicy projektów. Wykorzystane tu zostaną kanały komunikacyjne dostępne dla LGD: Internet, media lokalne, a także bezpośredni przekaz podczas imprez organizowanych przez LGD i realizatorów projektów. W biurze LGD ustanowiony zostanie specjalny punkt konsultacyjny w zakresie tej tematyki.

Możliwość wsparcia tych grup będzie uwzględniona we wszystkich projektach, jednak w sposób szczególny dotyczy przedsięwzięć:

- w zakresie podejmowania i rozwijania działalności gospodarczej (głównie osoby młode i osoby z niepełnosprawnością),
- oraz w zakresie działań zwiększających kompetencje osobiste, zawodowe i społeczne osób w niekorzystnej sytuacji, seniorów i ludzi młodych.

Rozdział V

Spójność, komplementarność i synergia

Lokalna Strategia Rozwoju jest spójna z dokumentami planistycznymi szczebla regionalnego i lokalnego, w szczególności:

- ze Strategią Rozwoju Województwa Łódzkiego 2030,
- ze Strategią Rozwoju Powiatu Wieruszowskiego na lata 2021-2027.

I. Spójność ze Strategią Rozwoju Województwa Łódzkiego 2030 (SRWŁ).

LSR w szczególności wpisuje się w:

- Sferę gospodarczą - Nowoczesna i konkurencyjna gospodarka, Cel operacyjny: Wsparcie rozwoju MPŚ
  - Sferę społeczną - Obywatelskie społeczeństwo równych szans, Cel operacyjny: Rozwój kapitału społecznego
- LSR odnosi się do kierunków działań SRWŁ 2030 w następujący sposób:

Tab. 19 Spójność LSR z SRWŁ 2030

Kierunki działań SRWŁ 2030	Cel LSR	Przedsięwzięcia LSR
1.1.4. Wykorzystanie istniejących i kształtujących się potencjałów stymulujących rozwój gospodarczy	Cel 1: Rozwój przedsiębiorczości w branżach innych niż meblarska przez tworzenie i utrzymanie miejsc pracy i dywersyfikację dochodów	1. Podejmowanie pozarolniczej działalności gospodarczej w branżach innych niż meblarska przez osoby fizyczne,
1.2.3. Aktywizacja osób nieaktywnych zawodowo, w tym bezrobotnych		2. Rozwijanie pozarolniczej działalności gospodarczej w branżach innych niż meblarska. 3. Tworzenie lub rozwijanie gospodarstw agroturystycznych i opiekuńczych oraz zagród edukacyjnych.
2.1.1. Budowa zaufania społecznego, rozwijanie postaw społecznych i obywatelskich, promowanie wartości rodzinnych	Cel 2: Stymulowanie rozwoju lokalnego przez włączenie mieszkańców w życie lokalne	1. Opracowanie koncepcji inteligentnej wsi, 2. Działania zwiększające kompetencje osobiste, zawodowe i społeczne osób w niekorzystnej sytuacji, seniorów i ludzi młodych 3. Kreowanie liderów życia społecznego i wspieranie ich działalności w tym w zakresie ochrony dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego polskiej wsi
2.1.2. Zwiększenie uczestnictwa w kulturze i rozwój usług kultury		Cel 3: Rozwój infrastruktury publicznej
2.1.3. Rozwój sektora sportu, turystyki i rekreacji	Cel 3: Rozwój infrastruktury publicznej	1. Rozwój infrastruktury rekreacyjnej. 2. Rozwój infrastruktury innej niż rekreacyjna służącej poprawie jakości życia mieszkańców.
2.1.4. Wzmacnianie tożsamości regionalnej i lokalnej		Cel 2: Stymulowanie rozwoju lokalnego przez włączenie mieszkańców w życie lokalne

Cele nr 1, 2 i 3 LSR generują wartość dodatkową – wzrost kapitału społecznego na obszarze objętym LSR. Wartość ta jest zgodna z celem operacyjnym: **Rozwój kapitału społecznego SRWL 2030.**

LSR jest spójna ze Strategią Rozwoju Województwa Łódzkiego 2023

II. Spójność LSR ze Strategią Rozwoju Powiatu Wieruszowskiego na lata 2021-2027 (SRPW)

SRPW w Celu strategicznym *Spoleczeństwo i jakość życia* z dużym stopniem odnosi się do deficytu w zakresie kapitału społecznego na terenie powiatu wieruszowskiego. Autorzy strategii powiatu wskazują na konieczność działań w zakresie poprawy stanu kapitału społecznego. Zamierzają się to osiągnąć m.in. poprzez następujące działania:

„4. Rozwój kapitału społecznego

4.1. Rozwój aktywności mieszkańców oraz poziomu ich zaangażowania w życie społeczne, w tym m.in. wspieranie inicjatyw oddolnych, wypracowywanie nowych form współpracy.

4.5. Wspieranie działań promujących postawy obywatelskie, prospołeczne i proekologiczne.

4.6. Kształtowanie świadomości historycznej, regionalnej i lokalnej opartej na historycznej i kulturowej różnorodności (m.in. wystawy, imprezy i konkursy promujące produkty regionalne i lokalne, targi branżowe).”

Wszystkie te działania odpowiadają Celowi nr 2 LSR. Natomiast LSR jako całość wpływa na wzrost kapitału społecznego na obszarze objętym strategią. **Występuje więc spójność LSR ze Strategią Rozwoju Powiatu Wieruszowskiego na lata 2021-2027.**

Jak wskazano wyżej **LSR jest spójna z dokumentami planistycznymi szczebla lokalnego – Strategią Powiatu Wieruszowskiego i regionalnego – Strategią Rozwoju Województwa Łódzkiego.**

III. Strategie rozwoju gmin obszaru LSR

W trakcie przygotowania strategii niemożliwe jest odniesienie się do aktualnych strategii rozwoju wszystkich gmin obszaru LGD z uwagi na brak tych strategii w większości gmin. **Strategię taką ma tylko Gmina Klonowa.**

Tab. 20 Powiązanie kierunków działań Strategii Rozwoju Gminy Klonowa z przedsięwzięciami LSR.

Strategia Rozwoju Gminy Klonowa na lata 2021-2030 SRGK 2021		Lokalna Strategia Rozwoju
I. Wymiar społeczny SRGK 1. CEL STRATEGICZNY: Wysoki poziom kapitału ludzkiego, usług publicznych i bezpieczeństwa w gminie Wybrane kierunki działań:		
a.	rozwój oferty spędzania czasu wolnego oraz infrastruktury czasu wolnego dla młodzieży,	Cel 2 przedsięwzięcie 2; LSR jest spójna lub komplementarna do SRGK (w zależności od charakteru działań podejmowanych przez gminę), projekty „miękkie” uzupełnią przedsięwzięcia inwestycyjne
b.	rozwój oferty kulturalnej i edukacyjnej dla osób starszych,	Cel 2 przedsięwzięcie 2; LSR jest spójna z SRGK; LSR przewiduje projekty „miękkie” dla seniorów
c.	stworzenie miejsc opieki i spotkań dla osób starszych, np. w formie klubu seniora, domu dziennego pobytu,	Cel 2 przedsięwzięcie 2; LSR jest komplementarna do SRGK; LSR przewiduje projekty „miękkie” dla seniorów, które mogą być realizowane w miejscach tworzonych w ramach
d.	dbałość o utrzymanie w dobrym stanie i niezbędne wyposażenie świetlic wiejskich,	Cel 3 przedsięwzięcie 1 i 2; LSR jest spójna z SRGK; LSR przewiduje przedsięwzięcia w zakresie rozwoju infrastruktury publicznej, w tym służącej kulturze,

e.	poprawa dostępności do budynków wykorzystywanych na cele publiczne oraz ich modernizacja w celu zwiększenia możliwości korzystania z nich i zmniejszenie kosztów użytkowania,	Cel 3 przedsięwzięcie 1 i 2; LST jest spójna z SRGK; LSR przewiduje przedsięwzięcia w tym zakresie
f.	dbałość o utrzymanie w dobrym stanie i niezbędne wyposażenie świateł	Cel 3 przedsięwzięcie 2; LSR jest spójna z SRGK; LSR przewiduje przedsięwzięcia w tym zakresie
II. Wymiar gospodarczy SRGK 2. CEL STRATEGICZNY: Rozwój gminy dzięki silnemu rolnictwu, aktywności gospodarczej i lokalnej turystyce Wybrane kierunki działań:		
a.	wsparcie przedsiębiorczości oraz lokalnego biznesu poprzez tworzenie odpowiednich warunków dla prowadzenia działalności gospodarczej,	Cel 1 przedsięwzięcie 1 i 2; LSR jest komplementarna do SRGK. Gmina tworzy warunki dla rozwoju przedsiębiorczości jednak nie dysponuje środkami na wsparcie finansowe działalności gospodarczej. LSR uzupełnia działania gminy w tym zakresie.
b.	promocja i wsparcie szlaków turystycznych biegnących przez gminę,	Cel 3 przedsięwzięcie 2 LSR; jest spójna z SRGK poprzez rozwój (w tym budowę) obiektów użyteczności publicznej związanych z turystyką
c.	rozwój małej infrastruktury turystycznej (zwłaszcza rowerowej),	Cel 3 przedsięwzięcie 2; LSR jest spójna z SRGK poprzez rozwój (w tym budowę) obiektów użyteczności publicznej związanych z turystyką
d.	promocja gospodarstw agroturystycznych.	Cel 1 przedsięwzięcie 3; LSR jest komplementarna do SRGK. Gmina nie dysponuje środkami na wsparcie finansowe agroturystyki. LSR uzupełnia działania gminy w tym zakresie.

W odniesieniu do pozostałych gmin w oparciu o doświadczenia okresu programowania 2014-2020 można przyjąć, że:

- w zakresie Celu I LSR uzupełni strategie gmin o działania polegające na wspieraniu podejmowania i rozwoju działalności gospodarczej (gminy koncentrują się na tworzeniu warunków dla rozwoju przedsiębiorczości, natomiast nie dysponują środkami na bezzwrotną pomoc na ten cel),

LSR będzie komplementarna do tych strategii.

- w zakresie Celu III LSR będzie zgodna z działaniami lub uzupełni działania gmin. Większość gmin ma wśród swoich działań strategicznych rozwój infrastruktury publicznej.

LSR będzie spójna lub komplementarna do strategii gmin

Synergia:

- w niniejszej Strategii zakłada się wykorzystywanie zasobów nie tylko LGD, ale również lokalnych partnerów w celu realizacji obranego celu. Zakłada się, że do realizacji poszczególnych celów zaangażowane będą organizacje i osoby posiadające wiedzę, doświadczenie i zasoby niezbędne do realizacji celu. Wykorzystana zostanie istniejąca infrastruktura w celu rozwijania aktywności mieszkańców. Zintegrowane zostaną zasoby gmin i stowarzyszeń. Wykorzystana zostanie również inicjatywa mieszkańców, m. in. poprzez realizację planu komunikacji z lokalną społecznością. Suma tych działań zwiększy ich siłę oddziaływania i w istotny sposób wpłynie na poprawę jakości życia na obszarze LSR.

Jest to efekt synergii.

- realizacja poszczególnych przedsięwzięć prowadzić będzie w sumie do osiągnięcia dodatkowych wartości nie zawsze występujących w poszczególnych operacjach m. in. do wzrostu kapitału społecznego na obszarze objętym LSR. Zostanie to osiągnięte dzięki wzmocnieniu wzajemnych relacji społecznych, wzrostowi zaufania oraz zwiększenia zdolności mieszkańców do identyfikowania swoich potrzeb i formułowania inicjatyw w celu zaspokojenia tych potrzeb.

Jest to również efekt synergii.

Komplementarność i synergia przedsięwzięć w LSR

Komplementarność przedsięwzięć w LSR

Przedsięwzięcia zaplanowane w Celu 2 i 3 są komplementarne. Rozwój infrastruktury publicznej stwarza warunki dla organizacji przedsięwzięć o charakterze społecznym.

Synergia przedsięwzięć w LSR.

Realizacja przedsięwzięć w ramach LSR wywoła efekty większe niż suma poszczególnych oddzielnych działań:

- wzmocnienie współpracy pomiędzy podmiotami działającymi na obszarze LSR
- zwiększenie poczucia możliwości wpływu na swoje otoczenie wśród mieszkańców i zwiększenie skłonności do działań oddolnych, wzmocnienie powiązań międzyludzkich, czyli zwiększenie kapitału społecznego.
- w przypadku operacji realizowanych w partnerstwie uzyska się lepszy efekt ekonomiczny, w porównaniu z sytuacją, gdy podmioty działają oddzielnie.

Przedsięwzięcia przewidziane w LSR wykazują synergii oraz są względem siebie komplementarne w stopniu wysokim.

Wartość dodana podejścia LEADER w realizacji LSR

LSR została przygotowana w oparciu o podejście LEADER-a, które charakteryzuje:

- 1) oddolność (szeroki udział społeczności lokalnej w tworzeniu i realizacji strategii),
- 2) terytorialność (lokalna strategia rozwoju przygotowana dla danego, spójnego obszaru),
- 3) zintegrowanie (łączenie różnych dziedzin gospodarki, współpraca różnych grup interesu),
- 4) partnerstwo (lokalna grupa działania jako lokalne partnerstwo, w którym uczestniczą różne podmioty z sektora publicznego, społecznego i gospodarczego),
- 5) innowacyjność (w skali lokalnej),
- 6) decentralizacja zarządzania i finansowania,
- 7) sieciowanie i współpraca (wymiana doświadczeń i rozpowszechnianie dobrych praktyk).

Poprzez zastosowanie podejścia LEADER w realizacji LSR uzyskuje się wartość dodaną charakteryzującą to podejście. W szczególności wartość dodana polega na:

- partnerstwie, aktywizacji i integracji społeczności lokalnej, jej usamodzielnieniu i upodmiotowieniu oraz oddolności przy formułowaniu potrzeb, celów i przedsięwzięć. Oznacza to wzrost kapitału społecznego.
- zintegrowaniu i komplementarności względem siebie finansowanych projektów (oraz względem projektów finansowanych ze środków z innych źródeł), zwiększeniu efektywności. Prowadzi to do poprawy lokalnego zarządzania.
- maksymalnym dopasowaniu projektów do lokalnych potrzeb dzięki oddolności i inicjatywom mieszkańców. Wpływa to na lepszą jakość realizowanych projektów.

Dobór zakresów wsparcia w LSR. Zakresy wsparcia przyjęte w LSR wynikają z analizy potrzeb mieszkańców wyrażonych bezpośrednio na spotkaniach konsultacyjnych oraz w formie odpowiedzi na pytania ankietowe.

Wybór dostępnych źródeł finansowania wynika z możliwości LGD w zakresie pozyskiwania środków finansowych.

Sposób wdrażania LSR oparty jest o metodę LEADER. Wykazuje wszystkie cechy tego podejścia (wskazane powyżej)

Metody wdrażania operacji w ramach LSR zostały wybrane w oparciu wytyczne szczegółowe dla interwencji LEADER. Są one charakterystyczne dla tego podejścia. Charakteryzują się efektywnością i uzyskiwaniem wartości dodanej. Nie bez znaczenia jest doświadczenie LGD w realizacji przedsięwzięć przy stosowaniu zaplanowanych metod.

Rozdział VI

Cele i wskaźniki

W trakcie pracy nad LSR określono potrzeby ważne dla mieszkańców lokalnej społeczności. Zidentyfikowane potrzeby zostały przedstawione w rozdziale *IV Analiza potrzeb i potencjału LSR*. Z pośród tych potrzeb wybrane zostały najważniejsze, na bazie których określono 3 cele LSR. Do tych celów przypisano przedsięwzięcia i wskaźniki.

Opis celów

Realizacja celu nr 1 *Rozwój przedsiębiorczości w branżach innych niż meblarska przez tworzenie i utrzymanie miejsc pracy i dywersyfikację dochodów* wpłynie na zaspokojenie potrzeby *Zwiększenie dochodów i uniezależnienie źródeł ich uzyskiwania od branży meblarskiej*. Potrzeba ta jest ważna dla lokalnej społeczności i została zgłoszona przez mieszkańców podczas spotkań, potwierdza to również analiza SWOT. Rynek pracy na obszarze LSR zdominowany jest przez zakłady branży meblarskiej. Realizacja tego celu ma za zadanie stworzyć alternatywne miejsca pracy zarówno poprzez samozatrudnienie, jak i poprzez rozwój firm branży innej niż meblarska.

Realizacja celu nr 2 *Stymulowanie rozwoju lokalnego przez włączenie mieszkańców w życie lokalne* wpłynie na zaspokojenie potrzeby *Potrzeba aktywizacji społecznej mieszkańców i włączenie ich do działania na rzecz środowiska lokalnego*. W trakcie spotkań uczestnicy zwracali uwagę na ciągle niski stopień zaangażowania społecznego mieszkańców obszaru objętego LSR. Realizacja celu przyczyni się do poprawy tej sytuacji poprzez podejmowanie inicjatyw aktywizujących lokalną społeczność.

Realizacja celu nr 3 *Rozwój infrastruktury publicznej* wpłynie na zaspokojenie potrzeby *Poprawa dostępu do infrastruktury publicznej (w tym rekreacyjnej)*. Pomimo wielu inicjatyw w zakresie budowy infrastruktury publicznej podejmowanych na obszarze LSR ciągle istnieje potrzeba powstawania obiektów publicznych (w tym rekreacyjnych). Na spotkaniach konsultacyjnych wskazywano miejsca, gdzie są jeszcze braki w tym zakresie.

Tab. 21 Źródła finansowania celów

Cele	Źródła finansowania	
<p>Cel 1: Rozwój przedsiębiorczości w branżach innych niż meblarska przez tworzenie i utrzymanie miejsc pracy i dywersyfikację dochodów</p>	PS WPR	_____
<p>Cel 2: Stymulowanie rozwoju lokalnego przez włączenie mieszkańców w życie lokalne</p>	PS WPR	<ul style="list-style-type: none"> • Program <i>Działaj lokalnie</i> Polsko-Amerykańskiej Fundacji Wolności (PAFW) realizowany przez Akademię Rozwoju Filantropii w Polsce • dotacje jednostek samorządu terytorialnego
<p>Cel 3: Rozwój infrastruktury publicznej</p>	PS WPR	_____

Opis przedsięwzięć

Przedsięwzięcia zaplanowane do realizacji w LSR są adekwatne do celów, z którymi są związane. Zostały sformułowane na podstawie opinii uczestników spotkań konsultacyjnych, ankietyzacji lokalnej społeczności oraz analizy SWOT. Operacje realizowane w ramach LSR wpłyną na osiągnięcie założonych celów, a przez to spowodują zaspokojenie potrzeb zgłaszanych przez mieszkańców obszaru objętego LSR.

Przedsięwzięcia przypisane do celu nr 1 nakierowane są na podejmowanie i rozwój działalności gospodarczej i mają na celu zwiększenie możliwości uzyskiwania dochodów oraz zróżnicowanie źródeł ich uzyskiwania. Rynek pracy na obszarze LGD zdominowany jest przez miejsca pracy w branży meblarskiej. Osoby o innych preferencjach zawodowych często podejmowały pracę poza obszarem LGD. Umożliwienie im pracy lub podjęcia działalności gospodarczej może skłonić ich do pozostania i pracy w miejscu swojego zamieszkania.

Z rozeznania LGD wynika, że ciągle istnieje duże zapotrzebowanie na wspieranie przedsiębiorczości. Wieloletnie doświadczenie LGD wskazuje, że osoby planujące własną działalność cechują się dużą kreatywnością. Można spodziewać się dużej różnorodności zakresów powstających działalności.

Przedsięwzięcia te będą opierać się o aktywność mieszkańców. Cechować je będzie oddolność podejmowanych inicjatyw.

Przedsięwzięcia przypisane do celu nr 2 nakierowane są na wykorzystanie aktywności mieszkańców.

- **Przedsięwzięcie polegające na przygotowaniu koncepcji inteligentnych wiosek** zakłada zespołową pracę grup mieszkańców, wyzwalanie inicjatyw i powstawanie nieszablonowych rozwiązań. Przedsięwzięcie to cechuje oddolność.
- **Przedsięwzięcie: *Działania zwiększające kompetencje osobiste, zawodowe i społeczne osób w niekorzystnej sytuacji, seniorów i ludzi młodych*** ma na celu pobudzenie aktywności poprzez stworzenie warunków i zapewnienie środków finansowych dla podejmowania inicjatyw. Przedsięwzięcie w szczególności odnosi się do osób, które skończyły 60 rok życia oraz osób do 25 roku życia. Przy ogłaszaniu naborów wniosków udział tych osób w operacjach będzie premiowany. W tym przedsięwzięciu ważna będzie rola LGD jako animatora działań na obszarze objętym LSR.

Aktywizacja ludzi młodych i seniorów

Ogłaszane będą również nabory wniosków na operacje dedykowanych specjalnie dla:

- **Ludzi młodych.** Będą to działania komplementarne do dostępnych obecnie działań dostępnych na obszarze LSR. Rodzaj tych działań zostanie ustalony w trakcie działań animacyjnych i komunikacyjnych. Zakłada się realizację zadań zwiększających kompetencje niezbędne do uczestniczenia w życiu społecznym. Doprowadzi to do aktywnego włączenia się ludzi młodych do życia społecznego.
- **Seniorów (osób po 60 roku życia).** Będą to działania nakierowane m.in. na ograniczenie wykluczenia społecznego tych osób. Zostanie realizowane poprzez m.in. promocję zdrowego stylu życia, przybliżanie techniki cyfrowej, w tym korzystania z Internetu, a także poprzez działania pobudzające rozwój zainteresowań. Zakłada się realizację projektów z udziałem ekspertów z odpowiednich dziedzin.

Przedsięwzięcie: *Kreowanie liderów życia społecznego i wspieranie ich działalności, w tym w zakresie ochrony dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego polskiej wsi* będzie wspierać instytucjonalnie i finansowo osoby aktywne, chcące inicjować przedsięwzięcia dla lokalnej społeczności. Przedsięwzięcie to obejmuje również działania w zakresie kultywowania lokalnych tradycji i zwyczajów. Przedsięwzięcie to cechuje oddolność inicjatyw.

Przedsięwzięcia związane z celem nr 3 polegają na podejmowaniu inwestycji w zakresie infrastruktury publicznej. Jednak zakładają również inicjatywy lokalnych środowisk w inicjowaniu konkretnych projektów. Wyzwalana będzie tutaj aktywność społeczna.

W ramach przedsięwzięcia *Rozwój infrastruktury rekreacyjnej* powstaną nowe lub ulepszone zostaną obiekty służące rekreacji, a w ramach **przedsięwzięcia *Rozwój infrastruktury innej niż rekreacyjna służącej poprawie jakości życia mieszkańców*** obiekty służące sportowi, kulturze, turystyce itp.

Mieszkańcy będą uczestniczyć w procesie realizacji poszczególnych operacji. Oznacza to również oddolność procesu identyfikacji potrzeb, inicjowania i realizacji projektów.

Przedsięwzięcia zaplanowane w LSR angażują lokalną społeczność, opierają się na wzajemnych relacjach społecznych, a więc wpłyną na wzrost kapitału społecznego. Jest to wartość dodatkowa, stanowiąca efekt synergii. Wysoki stopień kapitału społecznego stanowi istotną wartość każdej społeczności.

Potrzeby, cele, przedsięwzięcia i wskaźniki oraz powiązania między nimi przedstawione zostały w poniższej tabeli.

Wskaźniki

Do każdego przedsięwzięcia przypisano **wskaźniki produktu**. Wskaźniki te pozwolą na określenie stopnia realizacji produktów LSR.

Do ustalania i monitorowania realizacji celów służą **wskaźniki rezultatu**. Wskaźniki rezultatu zostały wybrane z *Katalogu obowiązkowych wskaźników rezultatu PS WPR*.

Uwaga.

Zestawienie zawartych powyżej treści znajdują się w Załączniku nr 1 do LSR – *Formularz nr 1: Cele i przedsięwzięcia*.

Powiązania pomiędzy potrzebami, celami, przedsięwzięciami oraz wskaźnikami przedstawiono w poniższej tabeli.

Tab. 22 Potrzeby, cele przedsięwzięcia i wskaźniki LSR

Potrzeby	Cele	Przedsięwzięcia	Wskaźnik produktu	Jednostka miary	Wartość wskaźnika produktu	Wskaźnik rezultatu	Jednostka miary	Wartość wskaźnika rezultatu
Potrzeba 1: Zwiększenie dochodów i uniezależnienie źródeł ich użytkowania od branży meblarskiej	Cel 1: Rozwój przedsiębiorczości w branżach innych niż meblarska przez tworzenie i utrzymanie miejsc pracy i dywersyfikację dochodów	1. Podejmowanie pozarolniczej działalności gospodarczej w branżach innych niż meblarska przez osoby fizyczne,	liczba nowoutworzonych przedsiębiorstw	liczba przedsiębiorstw	14	R.37 Wzrost gospodarczy i zatrudnienie na obszarach wiejskich	Liczba utworzonych miejsc pracy	22
		2. Rozwijanie pozarolniczej działalności gospodarczej w branżach innych niż meblarska.	liczba przedsiębiorstw, które otrzymały wsparcie na rozwój	liczba przedsiębiorstw	8			
		3. Tworzenie lub rozwijanie gospodarstw agroturystycznych i opiekuńczych oraz zagród edukacyjnych.	liczba wspartych gospodarstw agroturystycznych i opiekuńczych oraz zagród edukacyjnych	liczba obiektów	10	R.39 Rozwój gospodarki wiejskiej	Liczba przedsiębiorstw	10
Potrzeba 2: Potrzeba aktywizacji społecznej mieszkańców i włączenie ich do działania na rzecz środowiska lokalnego	Cel 2: Stymulowanie rozwoju lokalnego przez włączenie mieszkańców w życie lokalne	1. Opracowanie koncepcji inteligentnej wsi,	liczba opracowanych koncepcji inteligentnych wiosek	liczba koncepcji	23	R.40 Inteligentna przemiana gospodarki wiejskiej	Liczba strategii	23
		2. Działania zwiększające kompetencje osobiste, zawodowe i społeczne osób w niekorzystnej sytuacji, seniorów i ludzi młodych	liczba podjętych inicjatyw w zakresie zwiększenia kompetencji	liczba inicjatyw	10	R.42 Promowanie włączenia społecznego	Liczba osób	600
		3. Kreowanie liderów życia społecznego i wspieranie ich działalności w tym w zakresie ochrony dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego polskiej wsi	liczba podjętych inicjatyw na rzecz kreowania i wspierania działalności liderów życia społecznego	liczba inicjatyw	4			

Potrzeba 3: Poprawa dostępu do infrastruktury publicznej (w tym rekreacyjnej)	Cel 3: Rozwój infrastruktury publicznej	1. Rozwój infrastruktury rekreacyjnej.	liczba zrealizowanych projektów w zakresie rozwoju infrastruktury rekreacyjnej	liczba projektów	10	R.41PR Łączenie obszarów wiejskich w Europie	Liczba osób	2 000
		2. Rozwój infrastruktury innej niż rekreacyjna służącej poprawie jakości życia mieszkańców.	liczba zrealizowanych projektów w zakresie innym niż infrastruktura rekreacyjna	liczba projektów	12			

Tab. 23 Przedsięwzięcia i sposób ich realizacji z uzasadnieniem

Przedsięwzięcia	Sposób realizacji	Uzasadnienie
P.1.1. Podejmowanie pozarolniczej działalności gospodarczej w branżach innych niż meblarska przez osoby fizyczne,	konkurs	Z uwagi na odrębność poszczególnych projektów optymalnym sposobem realizacji jest konkurs. Konkurs zapewnia również racjonalne wybranie operacji do finansowania.
P.1.2. Rozwijanie pozarolniczej działalności gospodarczej w branżach innych niż meblarska.	konkurs	Z uwagi na odrębność poszczególnych projektów optymalnym sposobem realizacji jest konkurs. Konkurs zapewnia również racjonalne wybranie operacji do finansowania.
P1.3. Tworzenie lub rozwijanie gospodarstw agroturystycznych i opiekuńczych oraz zagród edukacyjnych.	konkurs	Z uwagi na odrębność poszczególnych projektów optymalnym sposobem realizacji jest konkurs. Konkurs zapewnia również racjonalne wybranie operacji do finansowania.
P2.1. Opracowanie koncepcji inteligentnej wsi,	projekt grantowy	Sposób realizacji został wskazany w PS WPR
P2.2. Działania zwiększające kompetencje osobiste, zawodowe i społeczne osób w niekorzystnej sytuacji, seniorów i ludzi młodych	Konkurs (minimum 1 projekt partnerski zagraniczny i minimum 1 operacja partnerska), projekt grantowy, operacja własna, animacja	z uwagi na szeroki wachlarz możliwych projektów zakład się różnorodne sposoby realizacji
P.2.3. Kreowanie liderów życia społecznego i wspieranie ich działalności w tym w zakresie ochrony dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego polskiej wsi	Konkurs (minimum 1 projekt partnerski krajowy), projekt grantowy, operacja własna, animacja	z uwagi na szeroki wachlarz możliwych projektów zakład się różnorodne sposoby realizacji
P.3.1. Rozwój infrastruktury rekreacyjnej.	konkurs	Z uwagi na odrębność poszczególnych projektów optymalnym sposobem realizacji jest konkurs. Konkurs zapewnia również racjonalne wybranie operacji do finansowania.
P3.2. Rozwój infrastruktury innej niż rekreacyjna służącej poprawie jakości życia mieszkańców.	konkurs	Z uwagi na odrębność poszczególnych projektów optymalnym sposobem realizacji jest konkurs. Konkurs zapewnia również racjonalne wybranie operacji do finansowania.

Rozdział VII

Sposób wyboru i oceny operacji oraz ustanawiania kryteriów wyboru

Przyjęte rozwiązania, które znajdą zastosowanie przy opracowaniu procedur przeprowadzania naborów, oceny i wyboru operacji oraz przekazywania do SW dokumentacji z naborów zapewnią spełnienie wymagań określonych w odpowiednich aktach prawnych.

Terminy i zakresy naborów ustalać będzie Zarząd podejmując stosowną uchwałę. Organem koordynującym pracę LGD w zakresie przeprowadzenia naborów będzie Biuro LGD. Biuro będzie funkcjonować na podstawie Regulaminu biura. Zadaniem Biura będzie m. in. przygotowanie niezbędnej dokumentacji.

Ocena i wybór operacji do finansowania w ramach LSR będzie wyłączną kompetencją Rady powołanej przez Walne Zgromadzenie Członków. Rada będzie działać na podstawie Regulaminu Rady, który szczegółowo określi warunki i sposób oceny i wyboru operacji.

Ocena będzie prowadzona wyłącznie podczas posiedzeń Rady w składzie uwzględniającym parytet oraz przy zachowaniu określonej regulaminem liczby obecnych członków Rady. Zasady te dotyczą oceny każdego wniosku, oznacza to, że każdorazowo będzie badana prawomocność Rady do wyboru danej operacji. Zachowana zostanie bezstronność osób głosujących poprzez wyłączenie z oceny tych osób, które są powiązane z ocenianym wnioskiem.

LGD będzie **prowadzić rejestr interesów** członków organu decyzyjnego, pozwalający na identyfikację charakteru powiązań z wnioskodawcami/projektami, a także ustalić liczbę członków grupy interesów, którzy biorą udział w ocenie danej operacji.

Ocena operacji nastąpi poprzez wypełnienie stosownych kart oceny.

Członek Rady musi uczestniczyć w posiedzeniach osobiście, nie może udzielić pełnomocnictwa.

Nadzór nad dokumentacją dotyczącą wyboru i bieżącą weryfikację jej prawidłowości (np. sprawdzanie zamieszczenia wymaganych podpisów, kompletności wpisów i oznaczeń), będzie prowadził Sekretarz Rady.

Podstawą dla oceny i wyboru operacji będą procedury określające wszystkie stany przejściowe tego procesu. Procedury zostaną zatwierdzone przez zarząd LGD, każdorazowa zmiana procedury w dowolnym zakresie wymaga zatwierdzenia przez Zarząd LGD. Zarząd zatwierdza procedury przyjmując stosowną uchwałę. Wszystkie procedury zostaną podane do publicznej wiadomości poprzez zamieszczenie ich na stronie internetowej LGD. Odnośniki do procedur muszą być umieszczone w stałych miejscach strony internetowej (np. w menu). Dodatkowo odnośniki do procedur zostaną umieszczone w każdym ogłoszeniu o naborze wniosków.

Celem procedur jest zapewnienie zgodnego z przepisami przebiegu całego procesu oceny i wyboru operacji do finansowania w ramach LSR. Począwszy od ustalenia możliwości ogłoszenia naboru, przygotowania i ogłoszenia naboru, przyjmowania i rejestracji wniosków, oceny i wyboru wniosków, aż do zamknięcia naboru i przekazania dokumentów do samorządu województwa. Procedury będą przewidywać odwołania od decyzji rady, będą opisywać sposób informowania o wynikach oceny.

Opracowane zostaną m.in. procedury dotyczące:

- wniosków o udzielenie grantu,
- wniosków o udzielenie grantu na opracowanie koncepcji inteligentnych wsi,
- wniosków o finansowanie składanych przez podmioty inne niż LGD,
- operacji własnych LGD

Sposób ustanawiania kryteriów wyboru operacji

Ocena i wybór operacji będą prowadzone na podstawie opracowanych przez LGD kryteriów wyboru. Kryteria uwzględniać będą wymogi określone dla PS WPR.

W LSR określone zostaną kryteria wyboru operacji o charakterze premiującym (rankingującym), których zastosowanie zapewni najefektywniejszy wybór operacji najlepiej pasujących do zaplanowanych do realizacji przedsięwzięć. W LSR mogą być ustanowione także kryteria wyboru o charakterze dostępowym (zawężające możliwość

uzyskania wsparcia), które pozwolą ukierunkować wsparcie na operacje najlepiej odpowiadające potrzebom obszaru LSR i najlepiej pasujące do zaplanowanych realizacji przedsięwzięć. LGD będzie dokonywać wyboru operacji w sposób zapewniający wzajemne powiązania i synergę pomiędzy tymi operacjami. LGD będzie to osiągać np. poprzez przeprowadzenie naborów wniosków o przyznanie pomocy obejmujących całe przedsięwzięcie.

Kryteria wyboru operacji będą powiązane z celami LSR, które wynikają ze zidentyfikowanych potrzeb. Powiązane więc będą z diagnozą obszaru. Kryteria wyboru będą stanowić główny instrument osiągnięcia celów, a przez to wpłyną na zaspokajanie potrzeb.

Każdemu kryterium przyporządkowana będzie określona liczba punktów możliwa do przyznania operacji w ocenie wg tego kryterium.

Kryteria wyboru zostaną ustalone w taki sposób, aby proces wyboru operacji stanowił również metodę interwencji w obszarach przewidzianych w LSR. Oznacza to, że preferowane będą (otrzymują więcej punktów) operacje bardziej pożądane z punktu widzenia osiągnięcia celów LSR.

W ten sposób preferowane będą operacje nakierowane na zaspokajanie potrzeb osób z następujących grup:

- seniorów (osób, które ukończyły 60 rok życia),
- osób młodych (do ukończenia 25 roku życia).

Wsparcie grup osób w niekorzystnej sytuacji

W szczególny sposób potraktowane zostaną osoby z grupy osób znajdujących się w niekorzystnej sytuacji. W przypadku LSR są to osoby z niepełnosprawnościami i opiekunowie tych osób. Grupa ta została wskazana, jako wymagająca wsparcia, przez respondentów badania ankietowego.

Jedną z form wsparcia tych osób będą konkursy dedykowane wyłącznie tym osobom.

Przewidywane jest prowadzenie **działań informacyjnych i animacyjnych** upowszechniających problemy tych osób oraz możliwości podejmowania działań na rzecz pomocy tym osobom. Wskazywane będą możliwości ich udziału w poszczególnych projektach. Do komunikacji wykorzystane będą kanały komunikacji dostępne przez LGD. Będą to m.in. strona internetowa LGD, strony internetowe instytucji publicznych funkcjonujących na obszarze LSR, media lokalne, kurendy. Odpowiednie informacje otrzymają instytucje i organizacje działające na rzecz osób niepełnosprawnych.

Działania nakierowane będą m.in. na przeciwdziałanie wykluczeniu i zwiększeniu aktywności społecznej osób niepełnosprawnych poprzez włączenie ich do życia społecznego.

Wsparcie pozarolniczych funkcji gospodarstw rolnych

W LSR przewidziano przedsięwzięcie: ***Tworzenie lub rozwijanie gospodarstw agroturystycznych i opiekuńczych oraz zagród edukacyjnych.*** Ma ono na celu wspieranie rolników (i ich rodzin) prowadzących działalność rolniczą w małych gospodarstwach. Korzystając z pomocy zaplanowanej w LSR mogą oni podjąć dodatkową działalność w zakresie agroturystyki oraz prowadzenia zagród edukacyjnych i gospodarstw opiekuńczych.

Realizacja projektów w tym zakresie przyniesie wzrost i dywersyfikację ich dochodów. Jest to pożądane z uwagi na niskie dochody osiągnięte z działalności rolniczej w małych gospodarstwach na obszarze LSR.

Innowacyjność

W kryteriach wyboru operacji uwzględniona będzie innowacyjność. Osiągnięte to zostanie poprzez wyznaczenie osobnego kryterium dotyczącego innowacyjności operacji. Zostanie przyznana pewna liczba punktów, gdy operacja spełni wymogi określone w definicji innowacyjności.

Definicja innowacyjności: innowacyjność to zmiana mająca na celu wdrożenie **nowego na obszarze objętym LSR** lub znacząco udoskonalonego produktu, usługi, procesu, organizacji lub nowego sposobu wykorzystania lub zmobilizowania istniejących **lokalnych zasobów** przyrodniczych, historycznych, kulturowych czy społecznych.

Jak wskazano innowacyjność dotyczy obszaru objętego LSR, czyli ma zakres lokalny. Z uwagi na szeroki zakres samego pojęcia „innowacyjność” kryterium będzie różnicować stopień innowacyjności na innowacyjność kreatywną i imitującą. Stopniem wyższym jest innowacyjność kreatywna, jednak jej osiągnięcie, w szczególności w niedużej organizacji (a nawet przez osobę fizyczną planującą działalność gospodarczą) jest bardzo trudne. Można oprzeć się tutaj o opracowania instytucji badawczych i rozwojowych. Dlatego wprowadzając taką innowacyjność wnioskodawca będzie mógł przedstawić dokument wystawiony przez stosowną instytucję potwierdzający innowacyjność.

Innowacyjność kreatywna – powstaje w wyniku autorskiego pomysłu, dotyczą nowych produktów, usług, procesów lub organizacji.

Prawdopodobnie bardziej powszechnym rodzajem innowacyjności wskazywanej przez wnioskodawców będzie innowacyjność imitująca.

Innowacyjność imitująca - wzorowane na wcześniej powstałych produktach, usługach, procesach lub organizacji. Dotyczące nowego sposobu wykorzystania lub zmobilizowania istniejących lokalnych zasobów przyrodniczych, historycznych, kulturowych czy społecznych.

Z punktu widzenia LSR, która dotyczy stosunkowo niedużych lokalnych środowisk, wprowadzenie innowacyjności imitującej do projektów stanowi bardzo pożądaną wartość, która w istotny sposób wpłynie na jakość życia na obszarze LGD.

Naturalne do wdrożenia innowacyjności są przedsięwzięcia przypisane do Celu 1: podejmowanie pozarolniczej działalności gospodarczej oraz rozwijanie oraz rozwijanie pozarolniczej działalności gospodarczej.

Innym obszarem, gdzie stosowane będą rozwiązania innowacyjne jest przygotowanie koncepcji inteligentnych wsi (przedsięwzięcie związane z Celem 2). Rozwiązania te powinny:

- a. uwzględniać użycie technologii cyfrowych i telekomunikacyjnych lub lepsze wykorzystanie wiedzy,
- b. wykazywać korzyść dla lokalnej społeczności, m.in. w zakresie poprawy jakości życia, podniesienia jakości usług lokalnych lub bezpieczeństwa, poszanowania środowiska i klimatu, problemów dotyczących niedoinwestowania, starzejącego się społeczeństwa, wyludnienia, niewystarczającej ilości miejsc pracy, przepaści cyfrowej.

Innowacyjne rozwiązania mogą również zaistnieć w pozostałych przedsięwzięciach. Z uwagi na to w kryteriach oceniających wszystkie operacje uwzględniona będzie innowacyjność.

W celu zainspirowania potencjalnych wnioskodawców do stosowania innowacji, LGD będzie prowadzić działania animujące w tym zakresie. Będzie to m.in. prezentowanie „dobrych praktyk” tj. zrealizowanych projektów zawierających innowacje, warsztaty i szkolenia w tym zakresie. Z uwagi na złożoność problemu zaangażowani zostaną eksperci.

Metody wdrożenia innowacji

Każda innowacja zgłoszona przez wnioskodawców, zostanie w szczególny sposób potraktowana przez LGD. W trakcie realizacji operacji wszystkie działania w zakresie innowacji zostaną poddane ocenie w zakresie ich efektywności i wpływu na rozwój obszaru LSR. Dokonana zostanie ocena wpływu innowacji na rozwój obszaru LSR. Do tych czynności zaangażowani zostaną eksperci z odpowiednich dziedzin. Również beneficjent w ramach realizacji projektu w miarę potrzeb uzyska wsparcie odpowiedniego eksperta.

Wpływ innowacji na rozwój obszaru LSR

Wdrożenie innowacji podniesie jakość życia mieszkańców obszaru LSR. Na poziomie osobistym oznacza to przede wszystkim akceptowanie nowości i zwiększenie otwartości mieszkańców na nowe rozwiązania technologiczne. Na poziomie zbiorowym zachęci do poszukiwania nowych skuteczniejszych form zachowań społecznych.

LGD przewiduje realizację projektów grantowych. Projektem grantowym jest operacja, w której LGD udziela grantów na realizację zadań służących osiągnięciu celu tej operacji przez grantobiorców. Doświadczenie LGD z okresu programowania 2014-2020 wskazuje na duże zainteresowanie tego rodzaju projektami. Z uwagi na nieduże wartości zadań grantowych, ich realizacji mogą podejmować się podmioty mniej doświadczone i z mniejszym potencjałem. Wnioskodawcami w projektach grantowych są głównie koła gospodyń, ochotnicze straże pożarne, stowarzyszenia rozwoju miejscowości, itp. Realizacja zadań grantowych pozwala zaspokajać potrzeby bardzo małych środowisk.

Projekty grantowe stanowią także rozwiązanie dla **przygotowania koncepcji inteligentnych wsi**. LGD przewiduje realizację takich projektów.

Smart Village (inteligentna wieś) jest koncepcją rozwoju wsi, w której ciężar położony jest przede wszystkim na udogodnienia i poprawę jakości życia osób zamieszkujących obszary wiejskie, nierzadko wykorzystując nowoczesne technologie.

Koncepcja powinna zawierać w szczególności:

- a. opis procesu opracowania koncepcji, w tym przeprowadzenia ze społecznością obszaru konsultacji wyników prac partnerstwa,
- b. uproszczoną analizę SWOT obszaru objętego tą koncepcją,
- c. plan włączenia społeczności w późniejszą ewentualną realizację tej koncepcji, z uwzględnieniem roli sołtysa lub rady sołeckiej w tym procesie,
- d. listę projektów, które składać się będą na realizację tej koncepcji, uwzględniających komponent cyfrowy lub środowiskowy lub klimatyczny.

Partnerstwo na obszarze LSR (partnerzy z obszaru jednej LSR):

LGD będzie zachęcać do współpracy pomiędzy podmiotami poprzez animowanie podmiotów do współpracy z innymi podmiotami poprzez szkolenia, spotkania aktywizacyjne, itp. Działania LGD będą również nakierowane na aktywizowanie mieszkańców i podmioty z obszaru LSR do zgłaszania nowych inicjatyw. Szczególną rolę w tym zakresie będzie pełnić biuro LGD jako koordynator tych działań.

LGD zajmie się również poszukiwaniem i kojarzeniem partnerów poprzez kontakty pomiędzy potencjalnymi partnerami. W tym celu organizowane będą spotkania i warsztaty.

Operacje realizowane w partnerstwie na obszarze objętym LSR będą wybierane w konkursach w ramach wdrażania LSR, a więc stosowane będą te same kryteria oceny i wyboru z dodatkową preferencją dla operacji realizowanych w partnerstwie.

Korzyścią ze współpracy będzie wymiana doświadczeń, zwiększenie obszaru oddziaływania projektów oraz uzyskiwanie lepszych efektów z wykorzystaniem mniejszych/optimalnych kosztów.

Współpraca z partnerami spoza obszaru LSR

Planowane jest organizowanie konkursów na projekty partnerskie z udziałem:

- **partnerów zagranicznych,**
- **partnerów krajowych spoza obszaru LSR**

W celu realizacji projektów partnerskich, w których partnerami są podmioty z innej LSR z Polski lub innego kraju, LGD będzie ogłaszać konkursy.

Współpraca pomiędzy partnerami będzie prowadzić do zaspokojenia potrzeb w zakresie Potrzeby 2: *Potrzeba aktywizacji społecznej mieszkańców i włączenie ich do działania na rzecz środowiska lokalnego.*

Uzasadnienie organizacji projektów partnerskich:

Projekty z udziałem partnera zagranicznego wzbogacą doświadczenia polskich organizacji i pokażą sposoby rozwiązywania problemów stosowane w innych krajach. Umożliwią też zaprezentowanie swoich osiągnięć przez partnera polskiego. Dzięki współpracy polscy partnerzy uzyskają wiedzę o warunkach życia i problemach mieszkańców innych kręgów kulturowych. Istotną wartością będą również kontakty między uczestnikami projektów umożliwiające dalszą wymianę doświadczeń.

Projekty z udziałem partnerów krajowych spoza obszaru LSR pozwolą na wymianę doświadczeń w zakresie identyfikowania i rozwiązywania problemów. Korzyścią ze współpracy będzie zaprezentowanie różnych podejść do podobnych problemów, a także nawiązanie współpracy w celu dalszych wspólnych przedsięwzięć.

Operacje własne LGD

LGD może realizować operacje własne w sytuacji, gdy zagrożona będzie realizacja wskaźników zaplanowanych w LSR. Operacja własna będzie dotyczyć wyłącznie przedsięwzięć zaplanowanych w LSR. Zasady realizacji projektów własnych określi specjalna procedura. Procedura będzie posiadała zapis, zobowiązujący LGD do ogłoszenia zamiaru realizacji operacji własnej. Jeżeli inny podmiot uprawniony do realizacji operacji zgłosi zamiar zrealizowania tej operacji to będzie miał pierwszeństwo do jej realizacji.

Rozdział VIII

Plan działania

W LSR uwzględniono **różnorodne metody realizacji operacji**.

Tab.24 Metody realizacji operacji w ramach przedsięwzięć

Przedsięwzięcia	Metody realizacji
P.1.1. Podejmowanie pozarolniczej działalności gospodarczej w branżach innych niż meblarska przez osoby fizyczne,	konkurs
P.1.2. Rozwijanie pozarolniczej działalności gospodarczej w branżach innych niż meblarska.	konkurs
P1.3. Tworzenie lub rozwijanie gospodarstw agroturystycznych i opiekuńczych oraz zagród edukacyjnych.	konkurs
<u>P2.1. Opracowanie koncepcji inteligentnej wsi,</u>	projekt grantowy
P2.2. Działania zwiększające kompetencje osobiste, zawodowe i społeczne osób w niekorzystnej sytuacji, seniorów i ludzi młodych	<ul style="list-style-type: none"> • Konkurs:<ul style="list-style-type: none"> – minimum 1 projekt partnerski zagraniczny – <u>minimum 1 operacja partnerska (podmioty z obszaru LSR),</u> • <u>projekt grantowy,</u> • operacja własna, • animacja
P.2.3. Kreowanie liderów życia społecznego i wspieranie ich działalności w tym w zakresie ochrony dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego polskiej wsi	<ul style="list-style-type: none"> • Konkurs :<ul style="list-style-type: none"> – minimum 1 projekt partnerski krajowy • <u>projekt grantowy,</u> • operacja własna, • animacja
P.3.1. Rozwój infrastruktury rekreacyjnej.	konkurs
P3.2. Rozwój infrastruktury innej niż rekreacyjna służącej poprawie jakości życia mieszkańców.	konkurs

Charakterystyka harmonogramu osiągnięcia celów

Harmonogram określa terminy osiągnięcia celów i wskaźników LSR. Wartości wskaźników planowanych do osiągnięcia w poszczególnych latach są tak dobrane, aby realizacja LSR przebiegała w sposób racjonalny i efektywny, w szczególności tak, aby spełnić warunki osiągnięcia kamieni milowych. Wskaźnik dotyczący opracowania koncepcji inteligentnych wsi zostanie osiągnięty do końca 2025 roku zgodnie z wytycznymi szczegółowymi dla interwencji LEADER.

Kamienie milowe realizacji LSR

W trakcie realizacji LSR będą monitorowane m.in. postępy wykorzystania środków w ramach budżetu. Zakłada się osiągnięcie następujących wyników:

- do 30 czerwca 2026 r. zostanie udzielone wsparcie na wdrażanie LSR w ramach PS WPR w wysokości 600 000 euro (tj. 40% wysokości środków finansowych na wdrażanie LSR)
- do 31 grudnia 2027 r. zostanie udzielone wsparcie na wdrażanie LSR w ramach PS WPR w wysokości 1 200 000 euro (tj. 80% wysokości środków finansowych na wdrażanie LSR)

Uwaga.

Harmonogram realizacji LSR jest przedstawiony w Załączniku nr 2 do LSR – Formularz nr 1: Plan działania

Rozdział IX

Plan finansowy LSR

LSR będzie finansowana ze środków PS WPR. Środki te będą stanowić **bezpośrednie źródło finansowania strategii**. Z tych środków będą finansowane wszystkie cele założone w LSR.

LSR będzie finansowane również z innych źródeł, niestanowiących funduszy EFSI:

- środki z Programu Działaj Lokalnie Polsko-Amerykańskiej Fundacji Wolności (PAFW) realizowany przez Akademię Rozwoju Filantropii w Polsce
- dotacje jednostek samorządu terytorialnego

Przewiduje się finansowanie z tych źródeł projektów realizowanych w ramach Celu nr 2: *Stymulowanie rozwoju lokalnego przez włączenie mieszkańców w życie lokalne*.

Analiza potrzeb dokonana przez LGD na potrzeby opracowania LSR wskazuje, że osoby w niekorzystnej sytuacji, seniorzy i ludzie młodzi potrzebują szczególnego traktowania. Z uwagi na ograniczone środki publiczne przeznaczane na te cele, istnieją w tym zakresie ogromne potrzeby. Osoby te są zagrożone wykluczeniem w wielu dziedzinach życia.

Duże potrzeby są również w zakresie działań na rzecz wspierania lokalnych liderów. Osoby te często działają w oparciu wyłącznie o swoje osobiste zaangażowanie. Ich wsparcie istotnie wpłynie na efektywność ich działania.

Finansowanie LSR z innych źródeł zwiększy zakres działań planowanych w ramach celu nr 2 i wzmocni siłę oddziaływania LSR na lokalne środowisko.

Uwaga

Źródła finansowania i wysokość środków na wdrażanie LSR przedstawione są w Załączniku nr 3 do LSR – Formularz 3: budżet LSR

Harmonogram wykorzystania środków przewidzianych na realizację LSR w podziale na lata przedstawiony jest w Załączniku nr 4 – Formularz nr 4: Plan wykorzystania budżetu LSR

Rozdział X

Monitoring i ewaluacja

Ogólna charakterystyka zasad i procedur ewaluacji oraz monitorowania LSR

Procedura dokonywania ewaluacji i monitorowania opracowana przez LGD będzie uwzględniać:

a) elementy funkcjonowania LGD, które będą podlegać ewaluacji

- rzetelność i terminowość wykonywania obowiązków służbowych przez pracowników biura LGD, praca i jakość komunikacji wewnętrznej organów zarządczych, decyzyjnych i kontrolnych,
- efektywność i adekwatność zadań realizowanych w ramach funkcjonowania LGD,
- opinia w środowisku lokalnym nt. działalności i funkcjonowania LGD, w tym jakość świadczonych usług.

b) elementy wdrażania LSR, które będą podlegać ewaluacji

- ocena stanu osiągniętych wskaźników dla celów ogólnych i szczegółowych LSR,
- zasadność ilości przedsięwzięć i ich zakresów oraz wskaźników,
- analiza LSR pod kątem możliwości osiągnięcia założonych celów
  - ocena stanu kontraktowania i wydatkowania środków,
- analiza spójności i trafności rozwiązań proceduralnych wdrażania LSR,
- harmonogram, kryteria i procedury wyboru operacji.

c) elementy, które LGD zamierza monitorować

Zagadnienia podlegające monitorowaniu w zakresie realizacji Lokalnej Strategii Rozwoju wraz z rozpatrywanymi kryteriami:

- stopień realizacji LSR – poziom osiągania przyjętych wskaźników produktu i rezultatu,
- realizacja budżetu – stopień wydatkowania budżetu w ramach przydzielonych środków na funkcjonowanie LGD, projektów realizowanych przez beneficjentów, projektów grantowych, operacji własnych, zgodność wydatkowania środków pod kątem osiąganych wskaźników,
- nabory wniosków o przyznanie pomocy - terminowość (zgodność ogłaszania konkursów z harmonogramem), stopień wykorzystania środków, liczba osób korzystających z doradztwa (konsultacje telefoniczne i w biurze LGD),
- realizacja projektów grantowych - terminowość realizacji poszczególnych zadań grantowych, zgodność ponoszonych wydatków z zadeklarowanym zestawieniem rzeczowo-finansowym operacji.

Zagadnienia podlegające monitorowaniu w zakresie funkcjonowania biura LGD:

- ocena efektywności doradztwa przeprowadzonego przez pracowników biura LGD w zakresie realizacji LSR (karty doradztwa, wskaźnik ilości wnioskodawców korzystających z doradztwa w stosunku do ilości osób korzystających z doradztwa w ramach naboru, ankieta oceniająca dotycząca udzielanego doradztwa),
- zainteresowanie działalnością LGD (liczba wejść na stronę LGD),
- działalność organów LGD (frekwencja na posiedzeniach Zarządu, Rady, Komisji Rewizyjnej).
- efektywność szkoleń pracowników biura LGD i organów LGD,

Głównym narzędziem badawczym w procesie monitoringu wdrażania LSR będzie ankieta monitorująca, kierowana do wszystkich beneficjentów i grantobiorców operacji podejmowanych w ramach realizacji strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność objętego PROW na lata 2020-2027. Ankieta przekazywana będzie beneficjentom przez biuro LGD po uzyskaniu informacji od Instytucji wdrażającej o wystawieniu zlecenia płatności bądź w przypadku projektów grantowych po zatwierdzeniu wniosku o płatność złożonego przez realizatora zadania grantowego. Jej wypełnienie będzie obowiązkowe dla wszystkich podmiotów, które otrzymały wsparcie finansowe na realizację działań za pośrednictwem LGD. Bezpośredni nadzór nad zbieraniem danych z ww. ankiet sprawować będzie biuro LGD.

Ankieta monitorująca

Po zakończeniu operacji beneficjent lub grantobiorca będzie miał obowiązek wypełnić i przesłać do LGD ankietę monitorującą przebieg realizacji LGD.

d) kryteria, na podstawie których będzie prowadzona ewaluacja funkcjonowania LGD i realizacji LSR

- trafność,
- efektywność,
- skuteczność,
- użyteczność,
- trwałość.

e) czas, sposób i okres objęty pomiarem

Proces monitoringu realizacji Lokalnej Strategii Rozwoju i funkcjonowania LGD, w sposób ciągły i na bieżąco, prowadzony będzie przez biuro LGD. Jako formę raportowania przyjmuje się sprawozdania z jego przebiegu sporządzane w odstępach półrocznych przez pracowników biura, analizowane i zatwierdzane przez Zarząd, a następnie upubliczniane za pośrednictwem strony internetowej LGD.

Badanie ewaluacyjne względem strategii oraz w odniesieniu do ram czasowych ujętych w budżecie LSR, LGD planuje:

- ewaluację mid-term - (2024 r.) – diagnoza stopnia realizacji LSR. Wszystkie zmiany kontekstu, niska skuteczność, efektywność czy użyteczność są sygnałami do zmiany przyjętych założeń i modyfikacji strategii działania,
- ewaluację mid-term - (2026 r.) - diagnoza stopnia realizacji LSR. Wszystkie zmiany kontekstu, niska skuteczność, efektywność czy użyteczność są sygnałami do zmiany przyjętych założeń i modyfikacji strategii działania,
- ewaluację ex-post - podsumowująca całość okresu programowania (2028 r.),
- ewaluację on-going – przeprowadzana w razie potrzeby, w trakcie wdrażania strategii w celu identyfikacji barier realizacji poszczególnych celów.

Dane źródłowe:

- typ ilościowy - dane ilościowe będą pochodziły z wszelkiego rodzaju zestawień, sprawozdań, sporządzanych na potrzeby PROW 2020-2027, w tym sprawozdań z przebiegu monitoringu LSR i LGD,
- typ jakościowy - dane jakościowe natomiast pochodzą z analiz opinii, wyników obserwacji, ankiety ewaluacyjnej, czyli z zastosowania jakościowych technik badawczych.

Proponowane metody badawcze (narzędzia badawcze):

- wywiady kwestionariuszowe z członkami Zarządu LGD, Rady LGD, pracownikami biura LGD,
- ankiety, wywiady swobodne z wybranymi beneficjentami,
- ewaluacyjna ankieta telefoniczna, ankieta e-mailowa,

Po zakończeniu realizacji LSR zostanie sporządzony raport z ewaluacji.

Wykaz wykorzystanej literatury

1. ROZPORZĄDZENIE PARLAMENTU EUROPEJSKIEGO I RADY (UE) 2021/1060 z dnia 24 czerwca 2021 r. ustanawiające wspólne przepisy dotyczące Europejskiego Funduszu Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego Plus, Funduszu Spójności, Funduszu na rzecz Sprawiedliwej Transformacji i Europejskiego Funduszu Morskiego, Rybackiego i Akwakultury, a także przepisy finansowe na potrzeby tych funduszy oraz na potrzeby Funduszu Azylu, Migracji i Integracji, Funduszu Bezpieczeństwa Wewnętrznego i Instrumentu Wsparcia Finansowego na rzecz Zarządzania Granicami i Polityki Wizowej Ustawą z dnia 20 lutego 2015 r. o rozwoju lokalnym z udziałem lokalnej społeczności (Dz. U. 2015 poz. 378 z późn. zmianami)
2. Plan Strategiczny dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023-2027 (PS WPR 2023-2027)
3. Ustawa z dnia 20 lutego 2015 r. o rozwoju lokalnym z udziałem lokalnej społeczności (Dz. U. 2015 poz. 378 z późn. zmianami)
4. Wytyczne podstawowe dotyczące pomocy w ramach Planu Strategicznego dla wspólnej polityki rolnej na lata 2023-2027 (projekt)
5. Wytyczne szczegółowe dotyczących udzielania wsparcia w ramach Planu Strategicznego dla Wspólnej Polityki Rolnej (PS WPR) dla interwencji I.13.1 LEADER w zakresie komponentu Zarządzanie strategią rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność (Zarządzanie LSR)
6. Podręcznik dla Lokalnych Grup działania w zakresie opracowania lokalnych strategii rozwoju na lata 2014-2020 wydanie III Warszawa 2015

Załączniki do LSR

Formularz nr 1: Cele i przedsięwzięcia.

Załącznik nr 1 do LSR

Budżet (w EUR)	Przedsięwzięcia w ramach Celu 1 <i>Rozwój przedsiębiorczości w branżach innych niż meblarska przez tworzenie i utrzymanie miejsc pracy i dywersyfikację dochodów</i>		grupy docelowe	sposób realizacji (konkurs, projekt grantowy, operacja własna, animacja itp.)
230 000,00	P.1.1	.Podejmowanie pozarolniczej działalności gospodarczej w branżach innych niż meblarska przez osoby fizyczne,	mieszkańcy obszaru LGD spełniający warunki przyznania pomocy określone w wytycznych szczegółowych dla interwencji LEADER, w szczególności osoby z grup w niekorzystnej sytuacji oraz seniorzy i ludzie młodzi	konkurs
470 000,00	P.1.2	Rozwijanie pozarolniczej działalności gospodarczej w branżach innych niż meblarska.	przedsiębiorcy z obszaru LGD spełniający warunki przyznania pomocy określone w wytycznych szczegółowych dla interwencji LEADER	konkurs
150 000,00	P.1.3	Tworzenie lub rozwijanie gospodarstw agroturystycznych i opiekuńczych oraz zagród edukacyjnych.	rolnicy lub domownicy będący właścicielami/współwłaścicielami małego gospodarstwa i spełniający warunki przyznania pomocy określone w wytycznych szczegółowych dla interwencji LEADER, w szczególności osoby z grup w niekorzystnej sytuacji oraz seniorzy i ludzie młodzi	konkurs
	Przedsięwzięcia w ramach Celu 2 <i>Stymulowanie rozwoju lokalnego przez włączenie mieszkańców w życie lokalne</i>		grupy docelowe	sposób realizacji (konkurs, projekt grantowy, operacja własna, animacja itp.)
20 000,00	P.2.1	Opracowanie koncepcji inteligentnej wsi,	mieszkańcy obszaru objętego LSR i inne podmioty z obszaru LSR	projekt grantowy
110 000,00	P.2.2	Działania zwiększające kompetencje osobiste, zawodowe i społeczne osób w niekorzystnej sytuacji, seniorów i ludzi młodych	osoby z grup w niekorzystnej sytuacji oraz seniorzy i ludzie młodzi zamieszkujący na obszarze LGD	Konkurs (minimum 1 projekt partnerski zagraniczny i minimum 1 operacja partnerska), projekt grantowy, operacja własna, animacja
50 000,00	P.2.3	Kreowanie liderów życia społecznego i wspieranie ich działalności w tym w zakresie ochrony dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego polskiej wsi	mieszkańcy obszaru objętego LSR	Konkurs (minimum 1 projekt partnerski krajowy), projekt grantowy, operacja własna, animacja
	Przedsięwzięcia w ramach Celu 3 <i>Rozwój infrastruktury publicznej</i>		grupy docelowe	sposób realizacji (konkurs, projekt grantowy, operacja własna, animacja itp.)
220 000,00	P.3.1	Rozwój infrastruktury rekreacyjnej.	mieszkańcy obszary LSR, w szczególności osoby w niekorzystnej sytuacji oraz seniorzy i ludzie młodzi	konkurs
250 000,00	P.3.2	Rozwój infrastruktury innej niż rekreacyjna służącej poprawie jakości życia mieszkańców.	mieszkańcy obszary LSR, w szczególności osoby w niekorzystnej sytuacji oraz seniorzy i ludzie młodzi	konkurs

Formularz nr 2: Plan działania (część 1)

Załącznik nr 2 do LSR

CEL	lata		do 31.12.2024		do 31.12.2025		do 31.12.2026		do 31.12.2027		do 31.12.2028		do 31.12.2029		Program
	Nazwa wskaźnika		Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika naraz	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika naraz	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika naraz	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika naraz	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika naraz	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika naraz	
C.1.															
Przedsię-wzięcie P. 1.1	liczba nowoutworzonych przedsiębiorstw		0 przedsiębiorstw	0,00%	4 przedsiębiorstw	28,57%	0 przedsiębiorstw	28,57%	5 przedsiębiorstw	64,29%	0 przedsiębiorstw	64,29%	5 przedsiębiorstw	100,00%	PS WPR
Przedsię-wzięcie P. 1.2	liczba przedsiębiorstw, które otrzymały wsparcie na rozwój		0 przedsiębiorstw	0,00%	4 przedsiębiorstw	50,00%	0 przedsiębiorstw	50,00%	4 przedsiębiorstw	100,00%	0 przedsiębiorstw	100,00%	0 przedsiębiorstw	100,00%	
Przedsię-wzięcie P. 1.3	liczba wspartych gospodarstw agroturystycznych i opiekuńczych oraz zagród edukacyjnych		0 obiektów	0,00%	2 obiektów	20,00%	4 obiektów	60,00%	0 obiektów	60,00%	4 obiektów	100,00%	0 obiektów	100,00%	
C.2.															
Przed-się-wzięcie	liczba opracowanych koncepcji inteligentnych wiosek		10 koncepcji	43,48%	13 koncepcji	100,00%	0 koncepcji	100,00%	0 koncepcji	100,00%	0 koncepcji	100,00%	0 koncepcji	100,00%	
Przed-się-wzięcie	liczba podjętych inicjatyw w zakresie zwiększenia kompetencji		2 inicjatyw	20,00%	0 inicjatyw	20,00%	4 inicjatyw	60,00%	0 inicjatyw	60,00%	4 inicjatyw	100,00%	0 inicjatyw	100,00%	
Przedsię-wzięcie P.2.3	liczba podjętych inicjatyw na rzecz kreowania i wspierania działalności liderów życia społecznego		0 inicjatyw	0,00%	2 inicjatyw	50,00%	0 inicjatyw	50,00%	2 inicjatyw	100,00%	0 inicjatyw	100,00%	0 inicjatyw	100,00%	
C.3.															
Przed-się-wzięcie P.3.1	liczba zrealizowanych projektów w zakresie rozwoju infrastruktury rekreacyjnej		0 projektów	0,00%	4 projektów	40,00%	0 projektów	40,00%	4 projektów	80,00%	2 projektów	100,00%	0 projektów	100,00%	
Przedsię-wzięcie P.3.2	liczba zrealizowanych projektów w zakresie innym niż infrastruktura rekreacyjna		2 projektów	16,67%	0 projektów	16,67%	5 projektów	58,33%	5 projektów	100,00%	0 projektów	100,00%	0 projektów	100,00%	

Formularz nr 2: Plan działania (część 2)

CEL	lata	do 31.12.2024		do 31.12.2025		do 31.12.2026		do 31.12.2027		do 31.12.2028		do 31.12.2029		Program
	Nazwa wskaźnika	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika	
Wskaźnik rezultatu W.1.1	R.37 Wzrost gospodarczy i zatrudnienie na obszarach wiejskich	0 utworzonych miejsc pracy		8 utworzonych miejsc pracy		0 utworzonych miejsc pracy		9 utworzonych miejsc pracy		0 utworzonych miejsc pracy		5 utworzonych miejsc pracy		PS WPR
Wskaźnik rezultatu W.1.2	R.39 Rozwój gospodarki wiejskiej	0 przedsiębiorstw		2 przedsiębiorstw		4 przedsiębiorstw		0 przedsiębiorstw		4 przedsiębiorstw		0 przedsiębiorstw		
Wskaźnik rezultatu W.2.1	R.40 Inteligentna przemiana gospodarki wiejskiej	10 strategii		13 strategii		0 strategii		0 strategii		0 strategii		0 strategii		
Wskaźnik rezultatu W.2.2	R.42 Promowanie włączenia społecznego	80 osób		100 osób		160 osób		100 osób		160 osób		0 osób		
Wskaźnik rezultatu W.3.1	R.41PR Łączenie obszarów wiejskich w Europie	200 osób		350 osób		450 osób		800 osób		200 osób		0 osób		

PLANOWANA WYSOKOŚĆ ŚRODKÓW NA WDRAŻANIE LSR I ZARZĄDZANIE LSR				
Zakres wsparcia	Program/Fundusz			Środki ogółem (EUR)
	PS WPR	EFRR*	EFS+*	
Wdrażanie LSR (art. 34 ust. 1 lit. b rozporządzenia nr 2021/1060)	1 500 000 EUR	0	0	1 500 000 EUR
Zarządzanie LSR (art. 34 ust. 1 lit. c rozporządzenia nr 2021/1060)	362 500 EUR	0	0	362 500 EUR
Razem	1 862 500 EUR	0	0	1 862 500 EUR

* Wysokość środków danego funduszu na RLKS dostępnych dla LGD w danym województwie będzie wyższa o wartość wkładu krajowego, którego procentowy udział w tej kwocie jest określony dla danego FEW.

** W wierszu odpowiadającemu danemu EFSI, z którego LSR nie będzie finansowana, należy wstawić wartość „0”.

Formularz 4: Plan wykorzystania budżetu LSR

Załącznik nr 4 do LSR

fundusz	środki zakontraktowane (w Euro) do:													
	2024-12-31		2025-12-31		2026-06-30		2026-12-31		2027-12-31		2028-12-31		2029-12-31	
	kwota ogółem (UE+krajowe)	% wykorzystania budżetu LSR	kwota ogółem (UE+krajowe)	% wykorzystania budżetu LSR	kwota ogółem (UE+krajowe)	% wykorzystania budżetu LSR	kwota ogółem (UE+krajowe)	% wykorzystania budżetu LSR	kwota ogółem (UE+krajowe)	% wykorzystania budżetu LSR	kwota ogółem (UE+krajowe)	% wykorzystania budżetu LSR	kwota ogółem (UE+krajowe)	% wykorzystania budżetu LSR
EFRROW	130 500,00	7,01%	520 500,00	34,95%	130 300,00	41,95%	140 300,00	49,48%	590 400,00	81,18%	210 400,00	92,48%	140 100,00	100,00%
EFS+	0	0	0	0			0	0	0	0	0	0	0	0
EFRR	0	0	0	0			0	0	0	0	0	0	0	0
RAZEM	130 500,00	7,01%	520 500,00	34,95%			140 300,00	49,48%	590 400,00	81,18%	210 400,00	92,48%	140 100,00	100,00%

Kwoty zaplanowane do wykorzystania w poszczególnych latach są związane z liczbami zaplanowanych operacji.